Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANTHONY MICHAEL COLLINS
της 16ης Φεβρουαρίου 2023[1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-38/21, C-47/21 και C-232/21

VK
κατά
BMW Bank GmbH (C-38/21)
και
F. F.
κατά
C. Bank AG (C-47/21)
και
CR,
AY,
ML,
BQ
κατά
Volkswagen Bank GmbH,
Audi Bank (C-232/21)

[αιτήσεις του Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείου Ravensburg, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο – Σύμβαση δανείου για την αγορά μεταχειρισμένου αυτοκινήτου – Οδηγία 2002/65/ΕΚ – Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Οδηγία 2011/83/ΕΕ – Έννοιες "σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος" και "σύμβαση εξ αποστάσεως" – Συμμετοχή ενδιαμέσου στο προπαρασκευαστικό στάδιο της σύμβασης – Εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων – Έλλειψη οριζόντιου άμεσου αποτελέσματος οδηγίας – Απαιτήσεις περί πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση – Τεκμήριο συμμόρφωσης προς την υποχρέωση ενημέρωσης στην περίπτωση χρήσης υποδείγματος που προβλέπει ο νόμος – Δικαίωμα υπαναχώρησης – Έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης σε περίπτωση ελλιπούς ή εσφαλμένης ενημέρωσης – Καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης – Απαίτηση περί προηγούμενης απόδοσης των παροχών»

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή . . . 3

II. Το νομικό πλαίσιο . . . 4

A. Το δίκαιο της Ένωσης . . . 4

1. Η οδηγία 2002/65 . . . 4

2. Η οδηγία 2008/48 . . . 4

3. Η οδηγία 2011/83 . . . 8

B. Το γερμανικό δίκαιο . . . 12

1. Ο αστικός κώδικας . . . 12

2. Ο EGBGB . . . 17

III. Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα . . . 18

A. Υπόθεση C-38/21 . . . 18

B. Υπόθεση C-47/21 . . . 27

Γ. Υπόθεση C-232/21 . . . 31

IV. Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου . . . 34

V. Ανάλυση . . . 34

A. Υπόθεση C-38/21 . . . 35

1. Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21 . . . 35

2. Επί του έκτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21 . . . 39

3. Επί του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21 . . . 41

4. Επί του ογδόου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21 . . . 42

5. Προκαταρκτικό συμπέρασμα . . . 43

B. Οι υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 . . . 44

1. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 . . . 44

2. Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 . . . 47

3. Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 . . . 48

4. Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 . . . 51

VI. Πρόταση 53

I. Εισαγωγή

1. Οι υπό κρίση αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg, Γερμανία) αφορούν πλείονες διαφορές μεταξύ καταναλωτών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία συνδέονται με κατασκευαστές αυτοκινήτων. Οι υποθέσεις των οποίων έχει επιληφθεί το αιτούν δικαστήριο εγείρουν ζητήματα ως προς το κατά πόσον είναι έγκυρη η υπαναχώρηση των καταναλωτών, στη μία περίπτωση, από σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο και, στις λοιπές περιπτώσεις, από συμβάσεις δανείου με σκοπό τη χρηματοδότηση της αγοράς μεταχειρισμένου αυτοκινήτου.

2. Κατόπιν σχετικού αιτήματος του Δικαστηρίου, τα ζητήματα που θα εξεταστούν στις παρούσες προτάσεις περιλαμβάνουν, πρώτον, τη φύση των συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο υπό το πρίσμα της οδηγίας 2002/65/ΕΚ[2], της οδηγίας 2008/48/ΕΚ[3] και της οδηγίας 2011/83/ΕΕ[4]. Στο πλαίσιο αυτό, ζητείται επίσης από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις έννοιες της «σύμβασης εκτός εμπορικού καταστήματος» και της «σύμβασης εξ αποστάσεως» κατά την οδηγία 2011/83 και να αποφανθεί σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής εξαίρεσης από το δικαίωμα υπαναχώρησης, η οποία προβλέπεται στην οδηγία 2011/83. Δεύτερον, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί τριών πτυχών της υποχρέωσης που επιβάλλει η οδηγία 2008/48 στους πιστωτικούς φορείς να παρέχουν στους καταναλωτές πληροφορίες σχετικά, μεταξύ άλλων, με το δικαίωμα υπαναχώρησης. Οι πτυχές αυτές είναι: ο συμβατός με την εν λόγω οδηγία χαρακτήρας της εθνικής νομοθεσίας η οποία εισάγει νόμιμο τεκμήριο ότι η υποχρέωση παροχής πληροφοριών εκπληρώνεται σε περίπτωση χρήσης τυποποιημένης ρήτρας την οποία προβλέπει η εθνική νομοθεσία (στο εξής: υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος)· οι συνέπειες της παροχής εσφαλμένων ή ελλιπών πληροφοριών ως προς την έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης και η δυνατότητα του πιστωτικού φορέα να προβάλει καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από καταναλωτή. Τρίτον, ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν είναι σύμφωνες με την αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης ορισμένες συνέπειες τις οποίες προσδίδει το εθνικό δίκαιο σε υπαναχώρηση από σύμβαση πίστωσης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης.

[2] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την τροποποίηση των οδηγιών 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ (ΕΕ 2002, L 271, σ. 16).

[3] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66).

[4] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ 2011, L 304, σ. 64).

II. Το νομικό πλαίσιο

Α. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2002/65

3. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/65, αντικείμενο της εν λόγω οδηγίας είναι «η προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές».

4. Το άρθρο 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2002/65 ορίζει ότι ως «εξ αποστάσεως σύμβαση» νοείται «κάθε σύμβαση που αφορά χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και συνάπτεται μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός καταναλωτή, στο πλαίσιο συστήματος εξ αποστάσεως πώλησης ή παροχής υπηρεσιών οργανωμένου από τον προμηθευτή, ο οποίος χρησιμοποιεί αποκλειστικά, για τη σύμβαση αυτή, ένα ή περισσότερα μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως, μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης». Κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, ως «χρηματοοικονομική υπηρεσία» νοείται «κάθε υπηρεσία τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσεως, ή σχετική με ατομικές συντάξεις ή με πληρωμές».

5. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/65 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι «τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών για να υπαναχωρήσει, χωρίς καμία ποινή και χωρίς να αναφέρει αιτιολογία».

2. Η οδηγία 2008/48

6. Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 10, 12, 30 και 31 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως εξής:

«(9) Για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση. Επομένως, δεν θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές διατάξεις διαφορετικές από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία. Ωστόσο, ο περιορισμός αυτός θα πρέπει να ισχύει μόνον προκειμένου περί διατάξεων τις οποίες εναρμονίζει η παρούσα οδηγία. Όπου δεν υφίστανται τέτοιες εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερα να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συνεπώς, τα κράτη μέλη μπορούν, π.χ., να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές διατάξεις για την από κοινού και εις ολόκληρον ευθύνη του πωλητή ή του παρόχου των υπηρεσιών και του πιστωτικού φορέα. Άλλο παράδειγμα αυτής της δυνατότητας των κρατών μελών θα μπορούσε να είναι η διατήρηση ή εισαγωγή εθνικών διατάξεων για την ακύρωση της σύμβασης πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησής του από τη σύμβαση πίστωσης. […]

(10) Οι ορισμοί που περιέχονται στην παρούσα οδηγία καθορίζουν το εύρος της εναρμόνισης. Η υποχρέωση των κρατών μελών να εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει, συνεπώς, να περιορίζεται στο πεδίο εφαρμογής της, όπως οριοθετείται από τους ορισμούς αυτούς. Ωστόσο, η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, τις οικείες διατάξεις σε τομείς που δεν

εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Με αυτό τον τρόπο, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να διατηρούν ή να θεσπίζουν νομοθετικές διατάξεις αντίστοιχες προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας ή προς ορισμένες από τις διατάξεις της σχετικά με συμβάσεις πίστωσης που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας […]

[…]

(12) Οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών ή ομοειδών αγαθών σε συνεχή βάση, στο πλαίσιο των οποίων ο καταναλωτής καταβάλλει το αντίτιμο με δόσεις όσο διαρκεί αυτή η παροχή, ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά από τις συμβάσεις πίστωσης που υπάγονται στην παρούσα οδηγία όσον αφορά τα συμφέροντα των συμβαλλόμενων μερών, τους όρους και τον τρόπο πραγματοποίησης των συναλλαγών. Επομένως, θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι οι συμβάσεις αυτές δεν θεωρούνται συμβάσεις πίστωσης, για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας. […]

[…]

(30) Η παρούσα οδηγία δεν ρυθμίζει το δίκαιο των συμβάσεων που διέπει το κύρος των συμβάσεων πίστωσης. Κατά συνέπεια, σε αυτόν τον τομέα, τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές διατάξεις σύμφωνες προς το κοινοτικό δίκαιο. […]

(31) Για να είναι σε θέση ο καταναλωτής να γνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο της σύμβασης πίστωσης, η σύμβαση θα πρέπει να περιέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο.

[…]»

7. Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, η οδηγία 2008/48 έχει ως σκοπό «την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης με τους καταναλωτές». Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 ορίζει ότι αυτή εφαρμόζεται στις συμβάσεις πίστωσης. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', ορίζει ότι η εν λόγω οδηγία δεν εφαρμόζεται στις «συμβάσεις μίσθωσης ή χρηματοδοτικής μίσθωσης στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση ορίζουν υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της σύμβασης· η ύπαρξη υποχρέωσης θεωρείται ότι υφίσταται όταν αποφασίζεται μονομερώς από τον πιστωτικό φορέα».

8. Με το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/48 ορίζονται έννοιες που χρησιμοποιούνται στην εν λόγω οδηγία, μεταξύ των οποίων καταλέγονται και οι ακόλουθες:

«γ) "σύμβαση πίστωσης": σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης, με εξαίρεση τις συμβάσεις που συνάπτονται για τη συνεχή παροχή υπηρεσιών ή για την προμήθεια αγαθών του ίδιου είδους, σύμφωνα με τις οποίες ο καταναλωτής καταβάλλει με δόσεις το τίμημα για τις εν λόγω υπηρεσίες ή αγαθά κατά τη διάρκεια της παροχής τους·

[…]

ιδ) "συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης": σύμβαση πίστωσης στην οποία:

i) η εν λόγω πίστωση χρησιμεύει αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση σύμβασης που αφορά την προμήθεια συγκεκριμένων αγαθών ή την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας· και

ii) οι δύο αυτές συμβάσεις συνιστούν αντικειμενικά μία οικονομική ενότητα· θεωρείται ότι υπάρχει οικονομική ενότητα όταν ο προμηθευτής του αγαθού ή ο πάροχος της υπηρεσίας χρηματοδοτεί ο ίδιος την πίστωση του καταναλωτή ή, σε περίπτωση χρηματοδότησης της πίστωσης από τρίτο, εάν ο πιστωτικός φορέας χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του προμηθευτή του αγαθού ή του παρόχου της υπηρεσίας για τη σύναψη ή την προετοιμασία της σύμβασης πίστωσης, ή εάν τα συγκεκριμένα αγαθά ή η παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας καθορίζονται ρητώς στη σύμβαση πίστωσης.»

9. Το άρθρο 10 της οδηγίας 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης», προβλέπει στην παράγραφο 2, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«Η σύμβαση πίστωσης πρέπει να προσδιορίζει, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο:

[…]

ιβ) το εφαρμοστέο επιτόκιο υπερημερίας όπως ισχύει τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης και τις ρυθμίσεις για την προσαρμογή του, και, κατά περίπτωση, τα έξοδα για αθέτηση καταβολής·

[…]

ιστ) την ύπαρξη ή την απουσία δικαιώματος υπαναχώρησης, την περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας μπορεί να ασκηθεί και άλλους όρους που διέπουν την άσκησή του, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με την υποχρέωση του καταναλωτή να καταβάλει το αναληφθέν κεφάλαιο και τους τόκους σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β), και το ποσό των καταβλητέων τόκων σε ημερήσια βάση·

[…]

ιη) το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης, τη διαδικασία πρόωρης εξόφλησης καθώς και, κατά περίπτωση, πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα και τον τρόπο καθορισμού της αποζημίωσης αυτής·

[…]

κ) την ύπαρξη ή μη εξωδικαστικών διαδικασιών και μηχανισμών επανόρθωσης υπέρ του καταναλωτή, σε περίπτωση δε που υπάρχουν, τις μεθόδους πρόσβασης σε αυτές·

[…]».

10. Το άρθρο 14 της οδηγίας 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης», έχει ως εξής:

«1. Ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών για να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση πίστωσης χωρίς να αναφέρει τους λόγους.

Η προθεσμία αυτή υπαναχώρησης αρχίζει:

α) είτε την ημέρα σύναψης της σύμβασης πίστωσης· είτε

β) την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής παραλαμβάνει τους όρους της σύμβασης και τις πληροφορίες κατά το άρθρο 10, εάν η ημέρα αυτή είναι μεταγενέστερη από την ημερομηνία στην οποία αναφέρεται το στοιχείο α) του παρόντος εδαφίου.

[…]

3. Εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, πρέπει:

α) για να προβεί στην υπαναχώρηση πριν από τη λήξη της προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, να ενημερώσει σχετικά τον πιστωτικό φορέα βάσει των πληροφοριών που παρέχει ο πιστωτικός φορέας σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ι[στ]), με τρόπο που μπορεί να αποδειχθεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Η προθεσμία θεωρείται ότι έχει τηρηθεί εάν η ειδοποίηση, εφόσον έχει υποβληθεί εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου που τίθεται στη διάθεση του πιστωτικού φορέα και στο οποίο ο τελευταίος έχει πρόσβαση, αποσταλεί πριν από τη λήξη της προθεσμίας· και

β) να καταβάλει στον πιστωτικό φορέα το κεφάλαιο και τους δεδουλευμένους τόκους επί του κεφαλαίου αυτού από την ημερομηνία ανάληψης της πίστωσης μέχρι την ημερομηνία εξόφλησης του κεφαλαίου στον πιστωτικό φορέα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και το αργότερο εντός 30 ημερολογιακών ημερών από την αποστολή της κοινοποίησης της υπαναχώρησης στον πιστωτικό φορέα. Οι τόκοι υπολογίζονται βάσει του συμφωνηθέντος χρεωστικού επιτοκίου. Ο πιστωτικός φορέας δεν δικαιούται άλλης αποζημίωσης από τον καταναλωτή στην περίπτωση υπαναχώρησης, εκτός της αποζημίωσης για μη επιστρεφόμενα τέλη τα οποία κατέβαλε ο πιστωτικός φορέας σε οιαδήποτε δημόσια διοικητική υπηρεσία.

[…]»

11. Κατά το άρθρο 15 της οδηγίας 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης»:

«1. Εάν ο καταναλωτής έχει ασκήσει δικαίωμα υπαναχώρησης βάσει του κοινοτικού δικαίου από σύμβαση παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται πλέον από τυχόν συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης.

[…]

3. Το παρόν άρθρο ισχύει υπό την επιφύλαξη τυχόν εθνικών κανόνων σύμφωνα με τους οποίους πιστωτικός φορέας είναι από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνος για οιαδήποτε αξίωση του καταναλωτή κατά του προμηθευτή, εάν η αγορά των αγαθών ή των υπηρεσιών από τον προμηθευτή έχει χρηματοδοτηθεί με σύμβαση πίστωσης.»

12. Το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εναρμόνιση και αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Καθόσον η παρούσα οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.»

3. Η οδηγία 2011/83

13. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 16, 20, 22 και 49 της οδηγίας 2011/83 έχουν ως εξής:

«(2) […] Η παρούσα οδηγία θα πρέπει επομένως να καθορίσει πρότυπους κανόνες για τις κοινές πτυχές των εξ αποστάσεως και εκτός εμπορικού καταστήματος συναπτόμενων συμβάσεων και να απομακρυνθεί από την προσέγγιση ελάχιστης εναρμόνισης που προβλεπόταν στις προηγούμενες οδηγίες, επιτρέποντας παράλληλα στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή να εγκρίνουν εθνικούς κανόνες για ορισμένες πτυχές.

[…]

(16) Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να θίγει τις εθνικές νομοθεσίες περί νομικής εκπροσώπησης, όπως οι κανόνες που αφορούν το πρόσωπο που εκπροσωπεί τον έμπορο ή ενεργεί εξ ονόματός του (όπως ο αντιπρόσωπος ή ο διαχειριστής). Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διατηρούν τις αρμοδιότητές τους στον τομέα αυτό. […]

[…]

(20) Ο ορισμός της σύμβασης που συνάπτεται εξ αποστάσεως θα πρέπει να καλύπτει όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες συνάπτεται σύμβαση μεταξύ εμπόρου και καταναλωτή στο πλαίσιο ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεων εξ αποστάσεως ή παροχής υπηρεσιών με αποκλειστική χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως (όπως π.χ. παραγγελία με ταχυδρομείο, Διαδίκτυο, τηλέφωνο ή φαξ), έως [και] τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης. Ο εν λόγω ορισμός θα πρέπει επίσης να καλύπτει καταστάσεις όπου ο καταναλωτής επισκέπτεται τον χώρο της επιχείρησης με σκοπό και μόνο να συγκεντρώσει πληροφορίες για τα αγαθά ή για τις υπηρεσίες και στη συνέχεια διαπραγματεύεται και συνάπτει τη σύμβαση εξ αποστάσεως. Κατ' αντιδιαστολή, μια σύμβαση για την οποία έγινε διαπραγμάτευση στον επαγγελματικό χώρο του εμπόρου και τελικά συνήφθη με μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως δεν θα πρέπει να θεωρείται σύναψη συναφθείσα εξ αποστάσεως. Ούτε και μια σύμβαση που ξεκίνησε με εξ αποστάσεως επικοινωνία αλλά τελικά συνήφθη στον επαγγελματικό χώρο του εμπόρου θα πρέπει να θεωρείται σύμβαση εξ αποστάσεως. […] Η έννοια ενός οργανωμένου συστήματος εξ αποστάσεως πωλήσεων ή παροχής υπηρεσιών θα πρέπει να περικλείει τα συστήματα εκείνα που προσφέρονται από έναν τρίτο, διάφορο του εμπόρου αλλά χρησιμοποιού[νται] από τον έμπορο, όπως είναι μια επιγραμμική πλατφόρμα. Αλλά δεν θα πρέπει να καλύπτει περιπτώσεις όπου ιστοσελίδες απλά προσφέρουν ενημέρωση για τον έμπορο, για τα αγαθά και/ή τις υπηρεσίες του και για τα στοιχεία επικοινωνίας του.

[…]

(22) Τα εμπορικά καταστήματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις σε οποιαδήποτε μορφή (όπως καταστήματα, πάγκοι αγορών ή φορτηγά) οι οποίες χρησιμεύουν ως μόνιμος ή συνήθης χώρος συναλλαγών για τον έμπορο. Οι πάγκοι σε λαϊκές αγορές και τα περίπτερα σε εκθέσεις θα πρέπει να θεωρούνται εμπορικά καταστήματα, εάν πληρούν την προϋπόθεση αυτή. […] Το εμπορικό κατάστημα προσώπου που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου κατά τα οριζόμενα στην παρούσα οδηγία θα πρέπει να θεωρείται εμπορικό κατάστημα κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.

[…]

(49) Θα πρέπει να υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις από το δικαίωμα υπαναχώρησης, τόσο για τις εξ αποστάσεως, όσο και για τις εκτός εμπορικών καταστημάτων συμβάσεις. […] Η παροχή δικαιώματος υπαναχώρησης στον καταναλωτή θα μπορεί επίσης να αντε[ν]δείκνυται στην περίπτωση ορισμένων υπηρεσιών όπου η σύναψη σύμβασης συνεπάγεται την κράτηση χωρητικότητας την οποία, εάν ασκούταν δικαίωμα υπαναχώρησης, ο έμπορος ενδέχεται να δυσκολευόταν να καλύψει. Αυτό ισχύει για παράδειγμα όταν γίνονται κρατήσεις σε ξενοδοχεία ή σε αγροικίες διακοπών ή σε πολιτιστικές ή αθλητικές εκδηλώσεις.»

14. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει ότι σκοπός της είναι, «μέσω της επίτευξης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, να συμβάλει στην ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς με την προσέγγιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ καταναλωτών και εμπόρων».

15. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

2) “έμπορος”: κάθε φυσικό πρόσωπο ή κάθε νομικό πρόσωπο, ανεξάρτητα από το εάν διέπεται από το ιδιωτικό ή δημόσιο δίκαιο, το οποίο ενεργεί, ακόμη και μέσω κάθε άλλου προσώπου ενεργούντος εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του, για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με τις εμπορικές, επιχειρηματικές, βιοτεχνικές ή επαγγελματικές δραστηριότητές του σε σχέση με συμβάσεις καλυπτόμενες από την παρούσα οδηγία·

[…]

6) “σύμβαση παροχής υπηρεσιών”: κάθε σύμβαση πλην σύμβασης πώλησης βάσει της οποίας ο έμπορος παρέχει ή αναλαμβάνει να παράσχει υπηρεσία στον καταναλωτή, ο δε καταναλωτής καταβάλλει ή αναλαμβάνει να καταβάλει το τίμημα·

7) “εξ αποστάσεως σύμβαση”: κάθε σύμβαση η οποία συνάπτεται μεταξύ του εμπόρου και του καταναλωτή στο πλαίσιο ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεων εξ αποστάσεως ή παροχής υπηρεσιών χωρίς την ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή, με αποκλειστική χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης·

8) “σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος”: κάθε σύμβαση μεταξύ του εμπόρου και του καταναλωτή:

α) η οποία συνάπτεται με ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή σε χώρο που δεν είναι το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου,

β) για την οποία έγινε προσφορά από τον καταναλωτή κάτω από τις ίδιες συνθήκες που περιγράφονται στο στοιχείο α),

γ) η οποία συνάπτεται στο εμπορικό κατάστημα του εμπόρου ή με χρήση οποιουδήποτε μέσου εξ αποστάσεως επικοινωνίας αμέσως μετά από προσωπική και ατομική επαφή με τον καταναλωτή σε χώρο που δεν είναι το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου, με την ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή, ή

[…]

9) "εμπορικό κατάστημα":

α) κάθε ακίνητος χώρος λιανικής πώλησης, όπου ο έμπορος πραγματοποιεί τη δραστηριότητά του σε μόνιμη βάση, ή

β) κάθε κινητός χώρος λιανικής πώλησης, όπου ο έμπορος πραγματοποιεί τη δραστηριότητά του σε συνήθη βάση·

[…]

12) "χρηματοοικονομική υπηρεσία": κάθε υπηρεσία τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσης, ή σχετική με ατομικές συντάξεις, με επενδύσεις ή με πληρωμές·

[…]

15) "δευτερεύουσα σύμβαση": μια σύμβαση με την οποία ο καταναλωτής αποκτά αγαθά ή υπηρεσίες που συνδέονται με εξ αποστάσεως σύμβαση ή με σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος και όπου τα εν λόγω αγαθά ή οι υπηρεσίες παρέχονται από τον έμπορο ή από ένα τρίτο μέρος με βάση μια ρύθμιση μεταξύ του εν λόγω τρίτου μέρους και του εμπόρου.»

16. Σύμφωνα με το άρθρο της 3, παράγραφος 1, η οδηγία 2011/83 εφαρμόζεται, βάσει των όρων και στον βαθμό που καθορίζεται στις διατάξεις της, σε οποιαδήποτε σύμβαση συνάπτεται μεταξύ ενός εμπόρου και ενός καταναλωτή. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο δ', δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

17. Το άρθρο 6 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις ενημέρωσης για συμβάσεις εξ αποστάσεως και συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Πριν δεσμευθεί ο καταναλωτής με σύμβαση συναπτόμενη εξ αποστάσεως ή εκτός εμπορικού καταστήματος ή με οποιαδήποτε αντίστοιχη προσφορά, ο έμπορος παρέχει στον καταναλωτή τις ακόλουθες πληροφορίες με ευκρινή και κατανοητό τρόπο:

[…]

η) όπου υπάρχει δικαίωμα υπαναχώρησης, τις προϋποθέσεις, την προθεσμία και τις διαδικασίες άσκησης του δικαιώματος σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, καθώς και το υπόδειγμα του εντύπου υπαναχώρησης που παρατίθεται στο παράρτημα Ι τμήμα Β·

[…]».

18. Το άρθρο 9 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα ακόλουθα:

«1. Εκτός εάν ισχύουν οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 16, ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία 14 ημερών για να υπαναχωρήσει από την εξ αποστάσεως σύμβαση ή τη σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος χωρίς να αναφέρει τους λόγους και χωρίς καμία επιβάρυνση πέρα από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 13, παράγραφος 2, και στο άρθρο 14.

2. Με την επιφύλαξη του άρθρου 10, η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου προθεσμία υπαναχώρησης λήγει 14 ημέρες:

α) από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης, για τις συμβάσεις υπηρεσιών·

[…]».

19. Το άρθρο 10 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παράλειψη ενημέρωσης σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Εάν ο έμπορος δεν έχει παράσχει στον καταναλωτή τις πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης όπως απαιτείται από το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο η), η προθεσμία υπαναχώρησης λήγει 12 μήνες μετά το τέλος της αρχικής προθεσμίας υπαναχώρησης, όπως αυτή προσδιορίζεται βάσει του άρθρου 9 παράγραφος 2.»

20. Η παράγραφος 3 του άρθρου 13 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υποχρεώσεις του εμπόρου σε περίπτωση υπαναχώρησης», ορίζει τα εξής:

«Εκτός εάν ο έμπορος προσφέρθηκε να παραλάβει ο ίδιος τα αγαθά, όσον αφορά τις συμβάσεις πώλησης, ο έμπορος μπορεί να παρακρατήσει την επιστροφή του τιμήματος μέχρι να λάβει πίσω τα αγαθά ή μέχρι ο καταναλωτής να παράσχει αποδείξεις ότι έστειλε πίσω τα αγαθά, όποιο από τα δύο συμβεί πρώτο.»

21. Το άρθρο 15 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης σε συνδεδεμένες συμβάσεις», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 15 της οδηγίας [2008/48] εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχώρησης από εξ αποστάσεως σύμβαση ή σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος σύμφωνα με τα άρθρα 9 έως 14 της παρούσας οδηγίας, τυχόν συνδεδεμένες συμβάσεις λήγουν αυτομάτως, χωρίς κανένα κόστος για τον καταναλωτή, εκτός όπως προβλέπεται στο άρθρο 13, παράγραφος 2, και στο άρθρο 14 της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη ορίζουν λεπτομερείς κανόνες για την καταγγελία αυτών των συμβάσεων.»

22. Το άρθρο 16 της οδηγίας 2011/83, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εξαιρέσεις από το δικαίωμα υπαναχώρησης», ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη δεν παρέχουν το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στα άρθρα 9 έως 15 για τις εξ αποστάσεως και εκτός εμπορικού καταστήματος συναπτόμενες συμβάσεις, όσον αφορά «ιβ) την παροχή στέγασης πλην για σκοπούς κατοικίας, μεταφοράς αγαθών, υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων, εστίασης ή υπηρεσιών σχετιζόμενων με δραστηριότητες αναψυχής εάν η σύμβαση προβλέπει συγκεκριμένη ημερομηνία ή προθεσμία εκτέλεσης».

Β. Το γερμανικό δίκαιο

1. Ο αστικός κώδικας

23. Κατά το άρθρο 242 του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα, στο εξής: BGB), το οποίο φέρει τον τίτλο «Καλόπιστη εκπλήρωση», «ο οφειλέτης υποχρεούται να εκπληρώσει την παροχή όπως απαιτεί η καλή πίστη, λαμβανομένων υπόψη των συναλλακτικών ηθών».

24. Το άρθρο 273, παράγραφος 1, του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα επίσχεσης», ορίζει τα εξής:

«Εάν ο οφειλέτης έχει κατά του δανειστή ληξιπρόθεσμη αξίωση βάσει της ίδιας έννομης σχέσης με εκείνη από την οποία απορρέει η οφειλή, έχει δικαίωμα, εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο από την ενοχική σχέση, να αρνηθεί την εκπλήρωση της οφειλόμενης από αυτόν παροχής, έως ότου εκπληρωθεί η οφειλόμενη προς αυτόν παροχή (δικαίωμα επίσχεσης).»

25. Κατά το άρθρο 293 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υπερημερία δανειστή», «ο δανειστής γίνεται υπερήμερος αν δεν αποδέχεται την παροχή που του προσφέρεται».

26. Δυνάμει του άρθρου 294 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πραγματική προσφορά», «η παροχή πρέπει να προσφέρεται στον δανειστή πραγματικά και να είναι η προσήκουσα».

27. Το άρθρο 312b του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος», ορίζει τα ακόλουθα:

«(1) [1]Συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος είναι οι συμβάσεις

1. οι οποίες συνάπτονται με ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή σε χώρο που δεν είναι το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου,

2. συνάπτονται κατόπιν προσφοράς του καταναλωτή υπό τις ίδιες συνθήκες που περιγράφονται στο σημείο 1,

3. οι οποίες συνάπτονται στο εμπορικό κατάστημα του εμπόρου ή με χρήση οποιουδήποτε μέσου εξ αποστάσεως επικοινωνίας αμέσως μετά από προσωπική και ατομική επαφή με τον καταναλωτή σε χώρο που δεν είναι το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου, με ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή, ή

[…]

[2]Με τον έμπορο εξομοιώνονται και τα πρόσωπα που ενεργούν εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του.

(2) [1]Εμπορικό κατάστημα υπό την έννοια της παραγράφου 1 είναι κάθε χώρος λιανικής πώλησης σε ακίνητο, όπου ο έμπορος ασκεί τη δραστηριότητά του σε μόνιμη βάση και κάθε κινητός χώρος λιανικής πώλησης όπου ο έμπορος ασκεί τη δραστηριότητά του σε συνήθη βάση. [2]Κάθε χώρος λιανικής πώλησης όπου το πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου ασκεί τη δραστηριότητά του σε μόνιμη ή σε συνήθη βάση εξομοιώνεται με κατάστημα του εμπόρου.»

28. Το άρθρο 312c του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συμβάσεις εξ αποστάσεως», ορίζει τα εξής:

«(1) Ως συμβάσεις εξ αποστάσεως νοούνται οι συμβάσεις στις οποίες ο έμπορος ή πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του και ο καταναλωτής χρησιμοποιούν αποκλειστικά μέσα εξ αποστάσεως επικοινωνίας κατά τις προσυμβατικές διαπραγματεύσεις και κατά τη σύναψη της σύμβασης, εκτός αν η σύναψη της σύμβασης δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο οργανωμένου συστήματος εξ αποστάσεως πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών.

(2) Μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως υπό την έννοια του παρόντος νόμου είναι όλα τα μέσα επικοινωνίας που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προετοιμασία ή τη σύναψη σύμβασης χωρίς την ταυτόχρονη φυσική παρουσία των συμβαλλομένων, όπως επιστολές, κατάλογοι, τηλεφωνικές κλήσεις, τηλεομοιοτυπίες, μηνύματα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, γραπτά μηνύματα κινητής τηλεφωνίας (SMS) καθώς και ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές.»

29. Το άρθρο 312g του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης», ορίζει τα ακόλουθα:

«(1) Στις περιπτώσεις εξ αποστάσεως συμβάσεων και εκτός εμπορικού καταστήματος συναπτόμενων συμβάσεων, ο καταναλωτής έχει δικαίωμα υπαναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 355.

(2) Το δικαίωμα υπαναχώρησης δεν ισχύει στις ακόλουθες περιπτώσεις συμβάσεων, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία των συμβαλλομένων:

[…]

9. Συμβάσεις για την παροχή στέγασης πλην για σκοπούς κατοικίας, μεταφοράς αγαθών, υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων, εστίασης ή υπηρεσιών σχετιζόμενων με δραστηριότητες αναψυχής εάν η σύμβαση προβλέπει συγκεκριμένη ημερομηνία ή προθεσμία εκτέλεσης,

[…]».

30. Κατά το άρθρο 322, παράγραφος 2, του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Καταδίκη σε παροχή υπό τον όρο ταυτόχρονης εκπλήρωσης», «εφόσον ο ενάγων συμβαλλόμενος υποχρεούται σε προεκπλήρωση, δύναται, σε περίπτωση κατά την οποία ο αντίδικος έχει περιέλθει σε υπερημερία δανειστή, να ασκήσει αγωγή με αίτημα την εκπλήρωση της παροχής κατόπιν λήψης της αντιπαροχής.»

31. Το άρθρο 346 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αποτελέσματα της υπαναχώρησης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής[5]:

«Εάν συμβαλλόμενο μέρος έχει επιφυλάξει στον εαυτό του δικαίωμα υπαναχώρησης βάσει ρήτρας της συμβάσεως ή έχει τέτοιο δικαίωμα εκ του νόμου, σε περίπτωση υπαναχώρησης πρέπει να αποδοθούν οι ληφθείσες παροχές.»

32. Δυνάμει του άρθρου 348 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ταυτόχρονη εκπλήρωση»[6]:

«Οι υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από την καταγγελία εκπληρώνονται ταυτόχρονα. Οι διατάξεις των άρθρων 320 και 322 εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν.»

33. Το άρθρο 355 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης από συμβάσεις συναπτόμενες με καταναλωτές», έχει ως εξής:

«(1) [1]Όταν ο νόμος παρέχει στον καταναλωτή δικαίωμα υπαναχώρησης σύμφωνα με την παρούσα διάταξη, ο καταναλωτής και ο έμπορος παύουν να δεσμεύονται από τις δηλώσεις βουλήσεώς τους για τη σύναψη της σύμβασης αν ο καταναλωτής υπαναχωρήσει εμπροθέσμως από τη δήλωση βουλήσεώς του. […]

(2) [1]Η προθεσμία υπαναχώρησης ανέρχεται σε δεκατέσσερις ημέρες. [2]Εκτός αν προβλέπεται άλλως, άρχεται από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης.»

34. Το άρθρο 356b του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης», προβλέπει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«[1]Αν, στο πλαίσιο σύμβασης γενικής καταναλωτικής πίστης, το έγγραφο που παραδίδεται στον δανειολήπτη δυνάμει της παραγράφου 1 δεν περιέχει τις κατά το άρθρο 492, παράγραφος 2, υποχρεωτικές πληροφορίες, η προθεσμία δεν άρχεται παρά μόνον αφού θεραπευτεί η παράλειψη αυτή σύμφωνα με το άρθρο 492, παράγραφος 6.

[…]»

35. Το άρθρο 357 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης από εκτός εμπορικού καταστήματος και εξ αποστάσεως συναπτόμενες συμβάσεις, εξαιρουμένων των συμβάσεων με αντικείμενο την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών», ορίζει στις παραγράφους 1 και 4 τα εξής[7]:

«(1) Οι ληφθείσες παροχές πρέπει να επιστρέφονται το αργότερο εντός δεκατεσσάρων ημερών.

[…]

5 Η διάταξη αυτή τυγχάνει εφαρμογής, όπως ίσχυε στις 31 Ιανουαρίου 2012, στην τέταρτη από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις της κύριας δίκης στην υπόθεση C-232/21.

6 Όπ.π.

7 Η διάταξη αυτή τυγχάνει εφαρμογής, όπως ίσχυε στις 31 Ιανουαρίου 2012, στην τέταρτη από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις της κύριας δίκης στην υπόθεση C-232/21 και έχει ως εξής:
«(1) Με την επιφύλαξη τυχόν αντίθετης διάταξης, οι ρυθμίσεις που διέπουν την εκ του νόμου ανατροπή των αποτελεσμάτων της συμβάσεως εφαρμόζονται αναλογικώς στο δικαίωμα υπαναχώρησης και επιστροφής.
[…]»

(4) [1]Σε περίπτωση πώλησης καταναλωτικών αγαθών, ο έμπορος μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή του τιμήματος έως ότου παραλάβει τα επιστρεφόμενα αγαθά ή ο καταναλωτής προσκομίσει απόδειξη ότι έχει αποστείλει τα αγαθά. [2]Τα ανωτέρω δεν ισχύουν αν ο έμπορος προσφερθεί να συλλέξει ο ίδιος τα αγαθά.»

36. Το άρθρο 357a του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης από συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών», ορίζει στις παραγράφους 1 και 3 τα εξής:

«(1) Οι ληφθείσες παροχές πρέπει να επιστρέφονται το αργότερο εντός τριάντα ημερών.

[…]

(3) [1]Σε περίπτωση που ο δανειολήπτης υπαναχωρήσει από σύμβαση καταναλωτικής πίστης, καταβάλλει τους συμφωνηθέντες τόκους για το χρονικό διάστημα μεταξύ της εκταμίευσης και της αποπληρωμής του δανείου.

[…]»

37. Το άρθρο 358 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Σύμβαση συνδεδεμένη με τη σύμβαση από την οποία έχει υπαναχωρήσει ο καταναλωτής», ορίζει στις παραγράφους 2 έως 4 τα εξής[8]:

«(2) Αν ο καταναλωτής έχει εγκύρως υπαναχωρήσει από τη δήλωση βούλησης για τη σύναψη σύμβασης καταναλωτικής πίστης βάσει του άρθρου 495, παράγραφος 1, ή του άρθρου 514, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, δεν δεσμεύεται πλέον ούτε από τη δήλωση βουλήσεώς του για τη σύναψη συνδεδεμένης με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης σύμβασης παράδοσης αγαθού ή παροχής άλλης υπηρεσίας.

(3) [1]Σύμβαση για την παράδοση αγαθού ή την παροχή άλλης υπηρεσίας είναι συνδεδεμένη με σύμβαση δανείου κατά την έννοια των παραγράφων 1 και 2 εφόσον το δάνειο χρησιμεύει εν όλω ή εν μέρει για τη χρηματοδότηση της άλλης σύμβασης και εφόσον οι δύο συμβάσεις συνιστούν οικονομική ενότητα. [2]Προκύπτει η ύπαρξη οικονομικής ενότητας ιδίως όταν ο έμπορος χρηματοδοτεί ο ίδιος την αντιπαροχή του καταναλωτή ή, σε περίπτωση χρηματοδότησης από τρίτον, όταν ο δανειοδότης συμπράττει με τον έμπορο κατά την προετοιμασία ή σύναψη της σύμβασης δανείου. […]

(4) [1]Το άρθρο 355, παράγραφος 3, και, ανάλογα με το είδος της συνδεδεμένης σύμβασης, τα άρθρα 357 έως 357b εφαρμόζονται mutatis mutandis στην υπαναχώρηση από τη συνδεδεμένη σύμβαση, ανεξαρτήτως της μεθόδου εμπορίας. […] [5]Ο δανειοδότης έχει στις σχέσεις με τον καταναλωτή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εμπόρου που απορρέουν από τη συνδεδεμένη σύμβαση όσον αφορά τις έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης, αν, κατά τον χρόνο που παράγει αποτελέσματα η υπαναχώρηση, το ποσό του δανείου έχει ήδη καταβληθεί στον έμπορο.

[8] Η διάταξη αυτή τυγχάνει εφαρμογής, όπως ίσχυε στις 31 Ιανουαρίου 2012, στην τέταρτη από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις της κύριας δίκης στην υπόθεση C-232/21 και έχει ως εξής:
«(2) Αν ο καταναλωτής έχει εγκύρως υπαναχωρήσει από τη δήλωση βούλησης για τη σύναψη σύμβασης καταναλωτικής πίστης βάσει του άρθρου 495, παράγραφος 1, δεν δεσμεύεται πλέον ούτε από τη δήλωση βουλήσεώς του για τη σύναψη συνδεδεμένης με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης σύμβασης παράδοσης αγαθού ή παροχής άλλης υπηρεσίας.
[…]
4) [1]Το άρθρο 357 εφαρμόζεται κατ' αναλογία στη συνδεδεμένη σύμβαση. […]».

[…]»

38. Το άρθρο 492 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έγγραφος τύπος και περιεχόμενο της σύμβασης», ορίζει στις παραγράφους 2 και 6 τα εξής:

«(2) Η σύμβαση πρέπει να περιέχει τις προβλεπόμενες για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης πληροφορίες βάσει του άρθρου 247, παράγραφοι 6 έως 13, του Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch [(εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα της 21ης Σεπτεμβρίου 1994[9], στο εξής: EGBGB)] για συμβάσεις καταναλωτικής πίστης.

[…]

(6) [1]Εάν η σύμβαση δεν περιέχει τις πληροφορίες σύμφωνα με την παράγραφο 2 ή εάν δεν περιέχει όλες τις πληροφορίες, αυτές είναι δυνατόν να παρασχεθούν εκ των υστέρων σε σταθερό μέσο κατόπιν της σύναψης και έναρξης ισχύος της σύμβασης ή, στις περιπτώσεις του άρθρου 494, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, κατόπιν της ισχυροποιήσεως της συμβάσεως. […]»

39. Το άρθρο 495 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχώρησης· προθεσμία περίσκεψης», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, ο δανειολήπτης έχει δικαίωμα υπαναχώρησης βάσει του άρθρου 355.»

40. Σύμφωνα με το άρθρο 506 του BGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναβολή πληρωμής και λοιπές χρηματοδοτικές διευκολύνσεις»:

«(1) [1]Οι διατάξεις των άρθρων 358 έως 360, 491a έως 502 και 505a έως 505e που ισχύουν για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης εφαρμόζονται, με εξαίρεση το άρθρο 492 παράγραφος 4 και με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4, κατ' αναλογίαν στις συμβάσεις με τις οποίες ένας έμπορος χορηγεί σε καταναλωτή αναβολή πληρωμής ή άλλη χρηματοδοτική διευκόλυνση έναντι ανταλλάγματος. […]

(2) [1]Οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ εμπόρου και καταναλωτή για την εξ επαχθούς αιτίας χρήση αγαθού θεωρούνται χρηματοδοτική διευκόλυνση έναντι ανταλλάγματος, εφόσον έχει συμφωνηθεί ότι:

1. ο καταναλωτής υποχρεούται να αγοράσει το αγαθό,

2. ο έμπορος μπορεί να απαιτήσει από τον καταναλωτή να αγοράσει το αγαθό ή

3. ο καταναλωτής ευθύνεται για ορισμένη αξία του αντικειμένου κατά τη λύση της σύμβασης.

[2]Το άρθρο 500, παράγραφος 2 και το άρθρο 502 δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις που διαλαμβάνονται στην πρώτη περίοδο, σημείο 3.

[…]

[9] BGBl. 1994 I, σ. 2494, και διορθωτικό BGBl. 1997 I, σ. 1061.

(4) [1]Οι διατάξεις του παρόντος υποτίτλου δεν εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που διαλαμβάνονται στο άρθρο 491, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, σημεία 1 έως 5, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, και παράγραφος 4. Ελλείψει καθαρού ποσού δανείου (άρθρο 491, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, σημείο 1), αναλόγως του τύπου της σύμβασης, αυτό αντικαθίσταται από την τιμή τοις μετρητοίς ή, στην περίπτωση που ο έμπορος έχει αποκτήσει το αγαθό για λογαριασμό του καταναλωτή, από την τιμή αγοράς.»

2. Ο EGBGB

41. Το άρθρο 247 του EGBGB, το οποίο φέρει τον τίτλο «Υποχρεώσεις ενημέρωσης που ισχύουν για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, τις χρηματοδοτικές διευκολύνσεις έναντι ανταλλάγματος και τις συμβάσεις μεσιτείας πιστώσεων» ορίζει τα εξής[10]:

«[…]

§6 Περιεχόμενο της σύμβασης

(1) Η σύμβαση καταναλωτικής πίστης περιέχει, κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, τις ακόλουθες πληροφορίες:

1. τις πληροφορίες που αναγράφονται στην παράγραφο 3, πρώτο εδάφιο, σημεία 1 έως 14, και τέταρτο εδάφιο,

[…]

(2) [1]Όταν υπάρχει δικαίωμα υπαναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 495 του [BGB], η σύμβαση πρέπει να περιέχει πληροφορίες σχετικά με την προθεσμία και τις λοιπές προϋποθέσεις για τη δήλωση της υπαναχώρησης, καθώς και μνεία της υποχρέωσης του δανειολήπτη να επιστρέψει δάνειο που έχει ήδη εκταμιευθεί και να καταβάλει τους αντίστοιχους τόκους. [2]Στη σύμβαση μνημονεύεται το ποσό των τόκων που πρέπει να καταβάλλονται ημερησίως. [3]Όταν η σύμβαση καταναλωτικής πίστης περιέχει εμφανή, σαφώς διατυπωμένο συμβατικό όρο, ο οποίος, στην περίπτωση των συμβάσεων γενικής καταναλωτικής πίστης, αντιστοιχεί στο υπόδειγμα του παραρτήματος 7 […], ο συμβατικός αυτός όρος πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπονται στην πρώτη και δεύτερη περίοδο.

[…]

[5]Ο δανειοδότης μπορεί να αποκλίνει από το υπόδειγμα όσον αφορά τη μορφή και το μέγεθος της γραμματοσειράς, τηρώντας τα οριζόμενα στην τρίτη περίοδο.

§7 Άλλες πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη σύμβαση

[10] Η διάταξη αυτή η οποία τυγχάνει εφαρμογής, όπως ίσχυε στις 31 Ιανουαρίου 2012, στην τέταρτη από τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις της κύριας δίκης στην υπόθεση C-232/21, περιέχει τις ακόλουθες διαφορές:
- Στην παράγραφο 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, και στην παράγραφο 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, οι παραπομπές στο «παράρτημα 7» πρέπει να νοούνται ως παραπομπές στο «παράρτημα 6»·
- Στην παράγραφο 12, πρώτο εδάφιο, πρώτη και τρίτη περίοδος, οι παραπομπές στο «άρθρο 360, παράγραφος 2, [BGB]» πρέπει να νοούνται ως παραπομπές στο «άρθρο 359a, παράγραφος 1, [BGB]»· και
- Στην παράγραφο 12, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, οι παραπομπές στα «άρθρα 358 και 359 ή στο άρθρο 360 [BGB]» πρέπει να νοούνται ως παραπομπές στα «άρθρα 358 και 359 [BGB]».

(1) Η σύμβαση γενικής καταναλωτικής πίστης περιέχει, κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, τις ακόλουθες πληροφορίες, στο μέτρο που είναι ουσιώδους σημασίας για τη σύμβαση:

[…]

3. τη μέθοδο υπολογισμού της αποζημίωσης πρόωρης εξόφλησης, εφόσον ο πιστωτικός φορέας προτίθεται να αξιώσει την αποζημίωση αυτή σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης του δανείου από τον δανειολήπτη,

4. την πρόσβαση του δανειολήπτη σε εξωδικαστική διαδικασία και μηχανισμό επανόρθωσης, καθώς και, όπου αρμόζει, τους όρους της πρόσβασης.

[…]

§12 Συνδεδεμένες συμβάσεις και χρηματοδοτική διευκόλυνση έναντι ανταλλάγματος

(1) [1]Οι παράγραφοι 1 έως 11 εφαρμόζονται mutatis mutandis στις συμβάσεις χρηματοδοτικής διευκόλυνσης έναντι ανταλλάγματος για τις οποίες γίνεται μνεία στο άρθρο 506, παράγραφος 1[, του BGB]. [2]Στην περίπτωση τέτοιων συμβάσεων, καθώς και συμβάσεων καταναλωτικής πίστης που συνδέονται με άλλη σύμβαση σύμφωνα με το άρθρο 358 [του BGB] ή στις οποίες προσδιορίζονται αγαθά ή υπηρεσίες σύμφωνα με το άρθρο 360, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος[, του BGB]:

1. οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης πρέπει να περιέχουν, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης της παραγράφου 5, το αντικείμενο και την τιμή τοις μετρητοίς,

2. η σύμβαση πρέπει να περιέχει

   a) το αντικείμενο και την τιμή τοις μετρητοίς

   b) πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν από τα άρθρα 358 και 359 ή το άρθρο 360 [του BGB] και τις προϋποθέσεις για την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

[3]Όταν η σύμβαση καταναλωτικής πίστης περιέχει εμφανή, σαφώς διατυπωμένο όρο, ο οποίος, στην περίπτωση συμβάσεων γενικής καταναλωτικής πίστης, αντιστοιχεί στο υπόδειγμα του παραρτήματος 7 […], ο εν λόγω συμβατικός όρος πληροί, στην περίπτωση συνδεδεμένων συμβάσεων και συναλλαγών βάσει άρθρου 360, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του [BGB], τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη δεύτερη περίοδο, σημείο 2, στοιχείο b.

[…]»

III. Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

A. Υπόθεση C-38/21

42. Στις 10 Νοεμβρίου 2018 ο VK συνήψε με την BMW Bank GmbH, ως καταναλωτής, σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο για αυτοκίνητο όχημα BMW που προοριζόταν για ιδιωτική χρήση. Ο VK υπέβαλε αίτηση για τη σύμβαση χρηματοδοτικής

μίσθωσης, την οποία αίτηση υπέγραψε στο κατάστημα της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων. Η αντιπροσωπεία αυτοκινήτων, η οποία ενήργησε ως μεσίτης πιστώσεων για την BMW Bank χωρίς να έχει τη δυνατότητα να συνάψει η ίδια τη σύμβαση, υπολόγισε τα διάφορα στοιχεία της μίσθωσης (διάρκεια μίσθωσης, προκαταβολή και ποσό των μηνιαίων μισθωμάτων) και τα εξήγησε στον VK. Η αντιπροσωπεία αυτοκινήτων ήταν εξουσιοδοτημένη και είχε, επομένως, τη δυνατότητα να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τη σύμβαση και να δώσει διευκρινίσεις σε τυχόν απορίες του VK. Η αντιπροσωπεία αυτοκινήτων διαβίβασε την αίτηση χρηματοδοτικής μίσθωσης στην τράπεζα, η οποία την αποδέχθηκε.

43. Τα αντισυμβαλλόμενα μέρη συμφώνησαν ότι ο VK θα καταβάλει συνολικό ποσό 12 486,80 ευρώ, συγκεκριμένα δε 4 760 ευρώ εφάπαξ και στη συνέχεια 24 μισθώματα των 321,95 ευρώ έκαστο. Το χρεωστικό επιτόκιο ανερχόταν σε 3,49 % ετησίως για ολόκληρη τη διάρκεια της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης, ενώ το ετήσιο πραγματικό επιτόκιο σε 3,55 %. Το καθαρό ποσό της πίστωσης ανερχόταν σε 40 294,85 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στην τιμή κτήσης του οχήματος. Περαιτέρω, συμφωνήθηκε ότι το όχημα θα διανύει απόσταση 10 000 χιλιομέτρων ετησίως. Ορίστηκε επίσης ότι για κάθε χιλιόμετρο που θα διανύσει ο VK πέραν του συμφωνημένου ορίου χιλιομέτρων, θα επιβαρυνθεί κατά την επιστροφή με πρόσθετο ποσό 0,0737 ευρώ, ενώ για κάθε μη διανυθέν χιλιόμετρο θα του επιστραφούν 0,0492 ευρώ. Ο VK υποχρεούνταν να αποζημιώσει την BMW Bank για τη μείωση της αξίας του αυτοκινήτου, εάν αυτό δεν βρίσκεται κατά την επιστροφή του στην κατάσταση που αρμόζει στην παλαιότητά του και το συμφωνημένο όριο χιλιομέτρων. Ούτε η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση προέβλεπαν υποχρέωση αγοράς του οχήματος.

44. Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης περιλαμβάνει την ακόλουθη ρήτρα, που φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα υπαναχωρήσεως» [11]:

«Μπορείτε να υπαναχωρήσετε εντός δεκατεσσάρων ημερών από δήλωση βουλήσεως περί συνάψεως της συμβάσεως χωρίς να εκθέσετε τους λόγους. Η προθεσμία άρχεται από τη σύναψη της συμβάσεως, αλλά μόνον αφότου ο δανειολήπτης λάβει όλες τις υποχρεωτικές κατά το άρθρο 492, παράγραφος 2, [του BGB] πληροφορίες (π.χ. πληροφορίες σχετικά με το είδος του δανείου, πληροφορίες σχετικά με το καθαρό ποσό δανεισμού, πληροφορίες σχετικά με τη συμβατική διάρκεια). […]»

45. Ο VK παρέλαβε το αυτοκίνητο. Κατέβαλλε κανονικά τα μηνιαία μισθώματα αρχής γενομένης τον Ιανουάριο του 2019. Με έγγραφο της 25ης Ιουνίου 2020, υπαναχώρησε από τη σύμβαση. Η BMW Bank δεν δέχθηκε την υπαναχώρηση αυτή.

46. Με την ασκηθείσα ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή του κατά της BMW Bank, ο VK ζητεί από το δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η τράπεζα δεν δύναται να προβάλει δικαιώματα από τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης και δη να απαιτήσει την καταβολή των μισθωμάτων. Ισχυρίζεται ότι η προθεσμία υπαναχώρησης δεν είχε αρχίσει να τρέχει, δεδομένου ότι οι υποχρεωτικώς παρεχόμενες πληροφορίες με τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι ανεπαρκείς και δυσνόητες. Δεδομένου ότι η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αποτελεί σύμβαση εξ αποστάσεως και/ή σύμβαση συναφθείσα εκτός εμπορικού καταστήματος, υποστηρίζει επίσης ότι το άρθρο 312g, παράγραφος 1, του BGB του παρέχει το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από αυτήν. Κατά τον VK, δεν είναι δυνατό να ζητηθούν διευκρινίσεις και να

[11] Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ρήτρα αυτή αντιστοιχεί στο υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος, το οποίο καθορίζεται στο παράρτημα 7 του EGBGB και στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB.

ληφθούν υποχρεωτικές πληροφορίες από την BMW Bank εάν δεν είναι παρών στο κατάστημα της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων υπάλληλος ή εκπρόσωπος της τράπεζας κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο της σύμβασης.

47. Η BMW Bank υποστηρίζει ότι η αγωγή του VK πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Διατείνεται ότι οι κανόνες περί υπαναχώρησης που ισχύουν για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης δεν τυγχάνουν εφαρμογής επί των συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο. Εν πάση περιπτώσει, όλες οι υποχρεωτικές πληροφορίες γνωστοποιήθηκαν προσηκόντως στον VK μέσω της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός του να υπαναχωρήσει από αυτήν. Οι οδηγίες περί υπαναχώρησης δόθηκαν ακριβώς σύμφωνα με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος και, ως εκ τούτου, τεκμαίρεται ότι πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, πρώτη και τρίτη περίοδος, του EGBGB, οπότε η προθεσμία υπαναχώρησης των δεκατεσσάρων ημερών είχε λήξει πολύ πριν ο VK ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης. Η BMW Bank υποστηρίζει περαιτέρω ότι, εφόσον ο VK είχε προσωπική επαφή με ενδιάμεσο που ήταν σε θέση να τον ενημερώσει για την προσφερόμενη υπηρεσία, η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης δεν συνιστά σύμβαση εξ αποστάσεως. Η σύμβαση δεν αποτελεί επίσης σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος, δεδομένου ότι ο ενδιάμεσος πρέπει να θεωρείται ότι ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου κατά την έννοια της αιτιολογικής σκέψης 22 της οδηγίας 2011/83.

48. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι μέχρι πρόσφατα, η γερμανική νομολογία αναγνώριζε την ύπαρξη δικαιώματος υπαναχώρησης στην περίπτωση συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, εφαρμόζοντας κατ' αναλογία εθνικές διατάξεις που διέπουν τις συμβάσεις βάσει των οποίων ένας έμπορος παρέχει στον καταναλωτή αναβολή πληρωμής ή άλλη χρηματοδοτική διευκόλυνση έναντι ανταλλάγματος [12]. Με απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2021 [13], το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) έκρινε, ωστόσο, ότι η ως άνω κατ' αναλογίαν εφαρμογή δεν μπορούσε να υποστηριχθεί βασίμως. Επομένως, τα άρθρα 495 και 355 του BGB δεν παρέχουν στον μισθωτή οχήματος δικαίωμα υπαναχώρησης από αυτού του είδους τη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η λύση αυτή είναι ορθή υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης διότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2008/48 δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις μίσθωσης ή χρηματοδοτικής μίσθωσης στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση προβλέπει υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της συμβάσεως. Δεδομένου ότι δεν υφίσταται υποχρέωση αγοράς στην περίπτωση συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, το δικαστήριο δεν δύναται να εφαρμόσει την οδηγία 2008/48 κατ' αναλογίαν. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες για την ορθότητα της συγκεκριμένης ανάλυσης.

49. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, πρώτον, να εξακριβωθεί αν μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48, της οδηγίας 2011/83 ή της οδηγίας 2002/65. Εξετάζει τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2008/48 κατ' αναλογίαν [14], στον βαθμό που οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης με

[12] Βλ. άρθρο 506, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, σημείο 3, και άρθρο 495, παράγραφος 1, του BGB. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η νομολογία αυτή στηρίχθηκε στο ότι, στο πλαίσιο σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, τα μισθώματα και το αρχικό επιτόκιο της αξίας υπολογίζονται έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι ο μισθωτής καταβάλλει την πλήρως αποσβεσθείσα αξία του οχήματος. Αντιθέτως προς τις τυποποιημένες συμβάσεις παραχώρησης χρήσης, για τον υπολογισμό της υπολειμματικής αξίας λαμβάνεται υπόψη η απομείωση που σχετίζεται μόνο με τον αριθμό των διανυόμενων χιλιομέτρων και όχι με άλλους παράγοντες, όπως η φθορά που αντιστοιχεί στην κανονική χρήση. Το ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης δεν είναι επομένως η παραχώρηση της χρήσης του οχήματος αλλά η χρηματοδότηση αυτής της χρήσης.

[13] Υπόθεση VIII ZR 36/20, DE:BGH:2021:240221, UVIIIZR36.20.0.

[14] Κατά το άρθρο της 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', η οδηγία 2008/48 δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις μίσθωσης ή χρηματοδοτικής μίσθωσης στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση ορίζουν υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της σύμβασης. Η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν περιλαμβάνει τέτοια υποχρέωση.

χρέωση ανά χιλιόμετρο έχουν, κατά κανόνα, σκοπό να διασφαλίσουν, τόσο από άποψη υπολογισμού όσο και στην πράξη, την πλήρη απόσβεση της χρήσης του οχήματος. Επικουρικώς, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο αποτελεί παροχή χρηματοοικονομικής υπηρεσίας κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/65 και του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2011/83[15]. Προς στήριξη της προσέγγισης αυτής, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην περίπτωση συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, το αντικείμενο της μίσθωσης ευρίσκεται εκτός της σφαίρας επιρροής του χρηματοδοτικού εκμισθωτή, δεδομένου ότι ο μισθωτής επιλέγει το μισθωμένο αντικείμενο σύμφωνα με τις απαιτήσεις του. Σε αντίθεση με τον μισθωτή εν στενή εννοία, ο μισθωτής στην περίπτωση χρηματοδοτικής μίσθωσης φέρει όλους τους κινδύνους, πρέπει ο ίδιος να ασφαλίσει το αυτοκίνητο, είναι δε επιφορτισμένος με την άσκηση των δικαιωμάτων του έναντι τρίτων για πραγματικά ελαττώματα του αυτοκινήτου, ενώ ο εκμισθωτής έχει αναλάβει μόνον τη χρηματοδότηση της χρήσης του οχήματος από τον μισθωτή.

50. Σε περίπτωση που μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στη συνέχεια να εξετασθεί αν είναι σύμφωνη με το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, και με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας εθνική ρύθμιση με την οποία καθιερώνεται νόμιμο τεκμήριο ότι, παρά την τυχόν ανεπάρκεια των παρεχόμενων πληροφοριών, η υποχρέωση παροχής στον καταναλωτή πληροφοριών σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης εκπληρώνεται όταν η σύμβαση περιέχει ρήτρα που αντιστοιχεί στο υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος, το οποίο προσαρτάται στην εν λόγω ρύθμιση (στο εξής: τεκμήριο νομιμότητας). Το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης αν πρέπει να μην εφαρμόσει την εν λόγω ρύθμιση εφόσον το κρίνει σκόπιμο.

51. Το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει κατά πόσον το τεκμήριο νομιμότητας είναι συμβατό με την απόφαση του Δικαστηρίου Kreissparkasse Saarlouis[16]. Το Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση εκείνη, μεταξύ άλλων, ότι, όσον αφορά τις πληροφορίες που μνημονεύονται στο άρθρο 10 της οδηγίας 2008/48, το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της οδηγίας αυτής έχει την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό σύμβαση πίστωσης που παραπέμπει σε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας η οποία παραπέμπει με τη σειρά της σε άλλες διατάξεις του εθνικού δικαίου[17]. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το ενδέκατο τμήμα αστικών υποθέσεων του Bundesgerichtshof (Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου) έκρινε ότι αδυνατούσε να ακολουθήσει τη συγκεκριμένη νομολογία, δεδομένου ότι το γράμμα, το πνεύμα, ο σκοπός και το ιστορικό θεσπίσεως του άρθρου 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB αποκλείουν ερμηνεία που θα ήταν συμβατή με την οδηγία 2008/48[18]. Το εν λόγω τμήμα δεν μπορούσε να εξετάσει ούτε το ενδεχόμενο άμεσης εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, δεδομένου ότι το Δικαστήριο είχε αποκλείσει, στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, τη δυνατότητα οριακής contra legem ερμηνείας του εθνικού δικαίου προκειμένου να συμμορφωθεί προς τις

[15] Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2011/83, αυτή δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

[16] Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Kreissparkasse Saarlouis (C-66/19, EU:C:2020:242, στο εξής: απόφαση Kreissparkasse Saarlouis).

[17] Όπως προκύπτει από το σημείο 44 των παρουσών προτάσεων, η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης περιέχει τέτοια μνεία. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, ως συνέπεια της απόφασης Kreissparkasse Saarlouis, οι πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης που περιλαμβάνονται στην εν λόγω σύμβαση πρέπει να θεωρηθούν ανεπαρκείς, ώστε, σύμφωνα με το άρθρο 356b, παράγραφος 2, του BGB, σε συνδυασμό με το άρθρο 492, παράγραφος 2 του ίδιου νόμου, το άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίοδος, και το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του EGBGB, η προθεσμία υπαναχώρησης να μην έχει αρχίσει να τρέχει.

[18] Στη διάταξη περί παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στη Γερμανία, μέρος της θεωρίας φρονεί ότι το τεκμήριο νομιμότητας μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά τη συμμόρφωση μόνο προς τις απαιτήσεις που επιβάλλει το εθνικό δίκαιο και όχι προς εκείνες που επιβάλλει το δίκαιο της Ένωσης.

απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί, ωστόσο, ότι το Δικαστήριο άφησε μέχρι τούδε ανοιχτό το ζήτημα της εφαρμογής της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης όσον αφορά την οδηγία 2008/48 [19].

52. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις ως προς τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχεία ιστ′, ιβ′ και κ′, της οδηγίας 2008/48. Ερωτά εάν απλώς και μόνον η έλλειψη των υποχρεωτικώς παρεχόμενων πληροφοριών μπορεί να κωλύσει την έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, ή εάν το γεγονός ότι οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι ελλιπείς ή ουσιωδώς ανακριβείς έχει την ίδια συνέπεια.

53. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί κατά πόσον η άσκηση από τον καταναλωτή του δικαιώματος υπαναχώρησης σε περίπτωση σύμβασης καταναλωτικής πίστης μπορεί να είναι εκπρόθεσμη λόγω παραβίασης της κατοχυρωμένης στο άρθρο 242 του BGB αρχής της καλής πίστης.

54. Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις η εκ μέρους του καταναλωτή άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από σύμβαση καταναλωτικής πίστης μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική. Παρατηρεί ότι, με πρόσφατη απόφαση, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) έκρινε ότι η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης μπορεί να είναι καταχρηστική και, επομένως, να συνιστά παράβαση του άρθρου 242 του BGB, εάν ο καταναλωτής, υποστηρίζοντας ότι δεν υφίσταται τεκμήριο νομιμότητας που συνδέεται με το υπόδειγμα το οποίο προβλέπει ο νόμος, επιδιώκει να εκμεταλλευτεί μια τυπικώς υφιστάμενη νομική κατάσταση. Σύμφωνα με το εν λόγω δικαστήριο, μπορεί να κριθεί απαραίτητο να ληφθούν υπόψη ορισμένοι παράγοντες στο πλαίσιο αυτό, όπως: το γεγονός ότι ο καταναλωτής μπορεί να θεώρησε ότι οι πληροφορίες που δεν ήταν σύμφωνες με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος δεν επηρεάζουν την περίπτωσή του· ότι μπορεί να έχει εγείρει το ζήτημα της μη συμμόρφωσης προς το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια προσφυγής επί νομικού ζητήματος· ή ότι ο καταναλωτής μπορεί να «άσκησε το δικαίωμα υπαναχώρησης για να μπορέσει να επιστρέψει το όχημα, αφού το είχε χρησιμοποιήσει για τον σκοπό για τον οποίο προοριζόταν για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα, θεωρώντας –εσφαλμένα– ότι θα απαλλασσόταν από την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης».

55. Εάν, επικουρικώς, μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο όπως η επίμαχη συνίσταται στην παροχή χρηματοοικονομικής υπηρεσίας κατά την έννοια των οδηγιών 2002/65 και 2011/83, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, πρώτον, αν μια τέτοια σύμβαση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 8, της οδηγίας 2011/83 [20]. Διερωτάται εάν το εμπορικό κατάστημα προσώπου το οποίο συμμετέχει απλώς στην προετοιμασία της σύμβασης, εν προκειμένω της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων και το οποίο δεν έχει τη δυνατότητα να εκπροσωπεί τον έμπορο

[19] Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger and Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, σκέψεις 76 έως 79).

[20] Κατά το αιτούν δικαστήριο, εάν η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο χαρακτηριστεί ως σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος, ο μισθωτής έχει δικαίωμα υπαναχώρησης δυνάμει του άρθρου 312g, παράγραφος 1, του BGB. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, μολονότι η οδηγία 2011/83 δεν παρέχει στους καταναλωτές δικαίωμα υπαναχώρησης όσον αφορά τις συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η ερμηνεία του άρθρου 312b, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BGB, που αφορά τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος, εξαρτάται από τις διατάξεις της οδηγίας 2011/83. Παραπέμπει στην απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2017, Solar Electric Martinique (C-303/16, EU:C:2017:773, σκέψη 26), και στην απόφαση Kreissparkasse Saarlouis (σκέψη 29), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι «όταν εθνική νομοθεσία επιθυμεί την εναρμόνιση των προβλεπόμενων λύσεων για καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της συναφούς ρυθμίσεως της Ένωσης προς τις λύσεις που έχουν γίνει δεκτές στην εν λόγω ρύθμιση, υφίσταται βέβαιο συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων ή των εννοιών που έχουν περιληφθεί στην ανωτέρω ρύθμιση, προκειμένου να αποφεύγονται ερμηνευτικές αποκλίσεις στο μέλλον».

προκειμένου να συνάψει το ίδιο αυτή τη σύμβαση, είναι το εμπορικό κατάστημα του εν λόγω εμπόρου κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, της οδηγίας 2011/83. Ειδικότερα, ανακύπτει το ζήτημα κατά πόσον η συμμετοχή του ως άνω προσώπου μπορεί να εξομοιωθεί με την περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο ενεργεί «εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 2011/83 και, κατά συνέπεια, του άρθρου 312b, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 312b, παράγραφος 2, του BGB.

56. Δεύτερον, δεν είναι σαφές για το αιτούν δικαστήριο αν η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης από το δικαίωμα υπαναχώρησης που ορίζεται στο άρθρο 16, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας 2011/83 και στο άρθρο 312g, παράγραφος 2, σημείο 9, του BGB σχετικά με τις υπηρεσίες ενοικίασης αυτοκινήτων. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με απόφαση του Oberlandesgericht München (εφετείου Μονάχου, Γερμανία) της 18ης Ιουνίου 2020[21], η «ενοικίαση αυτοκινήτων» περιλαμβάνει τη βραχυπρόθεσμη μίσθωση αυτοκινήτων και όχι τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

57. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη, μπορεί να συνιστά «σύμβαση εξ αποστάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2002/65 και του άρθρου 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83 όταν ο καταναλωτής έχει προσωπική επαφή μόνο με ενδιάμεσο που συμμετέχει μόνο στην προετοιμασία της σύμβασης και δεν έχει τη δυνατότητα να εκπροσωπήσει τον έμπορο προκειμένου να συνάψει τη σύμβαση[22]. Παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), η προϋπόθεση της «αποκλειστικής χρήσης ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως» στις διατάξεις αυτές δεν πληρούται όταν ο καταναλωτής, στο προπαρασκευαστικό στάδιο σύναψης της σύμβασης, έχει προσωπική επαφή με τρίτο μέρος το οποίο, για λογαριασμό του εμπόρου, του παρέχει πληροφορίες για τη σύμβαση αυτή.

58. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο του Ravensburg) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Επί του τεκμηρίου νομιμότητας κατά το άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, και παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του [EGBGB]:

α) Αντίκεινται το άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, και το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, και στο άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας [2008/48], κατά το μέρος που ορίζουν ότι συμβατικές ρήτρες αντιβαίνουσες στις επιταγές του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της οδηγίας [2008/48] πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, πρώτη και δεύτερη περίοδος, του EGBGB, καθώς και τις απαιτήσεις που θέτει το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο b, του EGBGB;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

[21] Υπόθεση 32 U 7119/19, DE:OLGMUEN:2020:0618.32U7119.19.0A, BeckRS2020,13248, σκέψη 39.

[22] Κατά το αιτούν δικαστήριο, εάν η χρηματοδοτική σύμβαση με χρέωση ανά χιλιόμετρο χαρακτηριστεί ως σύμβαση εξ αποστάσεως, ο μισθωτής έχει δικαίωμα υπαναχώρησης δυνάμει του άρθρου 312g, παράγραφος 1, του BGB.

β) Προκύπτει από το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα από το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, και το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας [2008/48] ότι το άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, και το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB δεν πρέπει να εφαρμόζονται κατά το μέρος που ορίζουν ότι συμβατικές ρήτρες αντιβαίνουσες στις επιταγές του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της οδηγίας 2008/48 πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, πρώτη και δεύτερη περίοδος, του EGBGB, καθώς και τις απαιτήσεις που θέτει το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, σημείο 2, στοιχείο b, του EGBGB;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1β:

2) Επί των υποχρεωτικώς περιλαμβανόμενων πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48]:

α) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της οδηγίας [2008/48/ΕΚ] την έννοια ότι το ποσό των καταβλητέων τόκων σε ημερήσια βάση, το οποίο πρέπει να προσδιορίζει η σύμβαση πιστώσεως, πρέπει να προκύπτει αριθμητικά με βάση το προσδιοριζόμενο στη σύμβαση συμβατικό χρεωστικό επιτόκιο;

β) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι πρέπει να αναγράφεται το ισχύον κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως πιστώσεως επιτόκιο υπερημερίας ως απόλυτος αριθμός, τουλάχιστον δε να δηλώνεται ως απόλυτος αριθμός το ισχύον επιτόκιο αναφοράς (εν προκειμένω το βασικό επιτόκιο σύμφωνα με το άρθρο 247 [του BGB]), από το οποίο προκύπτει το ισχύον επιτόκιο υπερημερίας μέσω προσαυξήσεως (εν προκειμένω κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες σύμφωνα με το άρθρο 288, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BGB); Πρέπει να ενημερώνεται ο καταναλωτής σχετικά με το επιτόκιο αναφοράς (βασικό επιτόκιο) και τη διακύμανση αυτού;

γ) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο κ′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι στο κείμενο της συμβάσεως πιστώσεως πρέπει να γίνεται μνεία των ουσιωδών τυπικών προϋποθέσεων για την πρόσβαση σε εξωδικαστικές διαδικασίες ή/και μηχανισμούς επανορθώσεως;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως σε κάποιο από τα ανωτέρω ερωτήματα 2α έως 2γ:

δ) Έχει το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχωρήσεως άρχεται μόνον αφού παρασχεθούν με πληρότητα και ακρίβεια οι πληροφορίες που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48];

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

ε) Με βάση ποια κρίσιμα κριτήρια η προθεσμία υπαναχωρήσεως αρχίζει να τρέχει ακόμα και σε περίπτωση ελλιπών ή ανακριβών πληροφοριών;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα ανωτέρω ερωτήματα 1α, και/ή σε τουλάχιστον ένα από τα ερωτήματα 2α έως 2γ:

3) Επί της αποδυναμώσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48]:

α) Νοείται αποδυνάμωση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48];

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

β) Συνιστά η αποδυνάμωση χρονικό περιορισμό στην άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, ο οποίος πρέπει να ρυθμίζεται με νόμο ψηφισθέντα από το Κοινοβούλιο;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

γ) Αποτελεί υποκειμενική προϋπόθεση της αποδυναμώσεως ο καταναλωτής να γνώριζε ότι εξακολουθούσε να υφίσταται το δικαίωμά του για υπαναχώρηση ή, τουλάχιστον, τυχόν άγνοιά του να οφείλεται σε βαριά αμέλεια;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

δ) Αποκλείει, σύμφωνα με την καλή πίστη, η δυνατότητα του πιστωτικού φορέα να παράσχει στον δανειολήπτη τις πληροφορίες κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/48 σε μεταγενέστερο χρόνο, ενεργοποιώντας έτσι την προθεσμία υπαναχωρήσεως, την εφαρμογή των κανόνων περί αποδυναμώσεως;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

ε) Συνάδει τούτο με τις πάγιες θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν τον Γερμανό δικαστή βάσει του Θεμελιώδους Νόμου;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

στ) Πώς οφείλει ο Γερμανός εφαρμοστής του δικαίου να επιλύσει τυχόν σύγκρουση μεταξύ των δεσμευτικών επιταγών του διεθνούς δικαίου και των επιταγών του Δικαστηρίου;

4) Επί της αναγνωρίσεως καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως του καταναλωτή κατ’ άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48]:

α) Νοείται καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48];

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

β) Συνιστά η διαπίστωση της καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως περιορισμό του εν λόγω δικαιώματος, ο οποίος πρέπει να ρυθμίζεται με νόμο ψηφισθέντα από το Κοινοβούλιο;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

γ) Αποτελεί υποκειμενική προϋπόθεση για τη διαπίστωση της καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως ο καταναλωτής να γνώριζε ότι εξακολουθούσε να υφίσταται το δικαίωμά του για υπαναχώρηση ή, τουλάχιστον, τυχόν άγνοιά του να οφείλεται σε βαριά αμέλεια;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

δ) Αποκλείει, σύμφωνα με την καλή πίστη, η δυνατότητα του πιστωτικού φορέα να παράσχει στον δανειολήπτη τις πληροφορίες κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/48 σε μεταγενέστερο χρόνο, ενεργοποιώντας έτσι την προθεσμία υπαναχωρήσεως, τη διαπίστωση της καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

ε) Συνάδει τούτο με τις πάγιες θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν τον Γερμανό δικαστή βάσει του Θεμελιώδους Νόμου;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

στ) Πώς οφείλει ο Γερμανός εφαρμοστής του δικαίου να επιλύσει τυχόν σύγκρουση μεταξύ των δεσμευτικών επιταγών του διεθνούς δικαίου και των επιταγών του Δικαστηρίου;

5) Εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [2011/83] ή/και της οδηγίας [2008/48] ή/και της οδηγίας [2002/65] συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο, με διάρκεια περί τα δύο έως τρία έτη και με συμβατική πρόβλεψη ότι αποκλείεται η άσκηση του δικαιώματος τακτικής καταγγελίας, στις οποίες ο καταναλωτής οφείλει να μεριμνήσει για την πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ιδίων ζημιών του αυτοκινήτου με μικτή ασφάλιση, ενώ επίσης ανατίθεται σε αυτόν η άσκηση των δικαιωμάτων έναντι τρίτων (ιδίως έναντι της αντιπροσωπείας και του κατασκευαστή του αυτοκινήτου) λόγω πραγματικού ελαττώματος, επιπλέον, δε, φέρει και τον κίνδυνο για τυχόν απώλεια, βλάβη και οποιαδήποτε άλλη συναφή απομείωση της αξίας του αυτοκινήτου; Πρόκειται στις περιπτώσεις αυτές για συμβάσεις πίστωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο γ', της οδηγίας [2008/48] ή/και συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας [2011/83] καθώς και του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας [2002/65];

6) Εφόσον οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο – όπως περιγράφονται στο ερώτημα 5– αποτελούν συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών:

α) Θεωρείται εμπορικό κατάστημα ευρισκόμενο σε ακίνητο κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, της οδηγίας [2011/83] ακόμη και το εμπορικό κατάστημα που χρησιμοποιείται από πρόσωπο το οποίο προπαρασκευάζει μεν για λογαριασμό του εμπόρου την πραγματοποίηση συναλλαγών με καταναλωτές, πλην όμως, δεν είναι το ίδιο εξουσιοδοτημένο να προβαίνει και στη σύναψη των σχετικών συμβάσεων;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

β) Ισχύει τούτο ακόμη και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο που ενεργεί προπαρασκευαστικά για τη σύναψη της σύμβασης δραστηριοποιείται επιχειρηματικά σε άλλον τομέα ή/και επειδή δεν πληροί τους όρους της αρμόδιας εποπτικής αρχής ή/και τις προϋποθέσεις του αστικού δικαίου δεν έχει δικαίωμα να συνάπτει συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών;

7) Στην περίπτωση που η απάντηση σε ένα από τα ερωτήματα 6α ή 6β είναι αρνητική:

Έχει το άρθρο 16, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας [2011/83] την έννοια ότι οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο (όπως περιγράφονται ανωτέρω στο ερώτημα 5) εμπίπτουν στην προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη εξαίρεση;

8) Εφόσον οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο – όπως περιγράφονται στο ερώτημα 5– αποτελούν συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών:

   α) Υφίσταται σύμβαση εξ αποστάσεως κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α′, της οδηγίας [2002/65] και του άρθρου 2, σημείο 7, της οδηγίας [2011/83], ακόμη και όταν κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη της σύμβασης υπήρξε προσωπική επαφή μόνο με πρόσωπο το οποίο προπαρασκευάζει μεν για λογαριασμό του εμπόρου την πραγματοποίηση συναλλαγών με καταναλωτές, πλην όμως, δεν είναι το ίδιο εξουσιοδοτημένο να συνάπτει τις σχετικές συμβάσεις;

   Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

   β) Ισχύει τούτο ακόμη και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το πρόσωπο που ενεργεί προπαρασκευαστικά για τη σύναψη της σύμβασης δραστηριοποιείται επιχειρηματικά σε άλλον τομέα ή/και επειδή δεν πληροί τους όρους της αρμόδιας εποπτικής αρχής ή/και τις προϋποθέσεις του αστικού δικαίου δεν έχει δικαίωμα να συνάπτει συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών;»

Β. Υπόθεση C-47/21

59. Στις 12 Απριλίου 2017 ο F. F. συνήψε ως καταναλωτής σύμβαση δανείου με την C. Bank AG, ποσού 15 111,70 ευρώ, για την αγορά μεταχειρισμένου αυτοκινήτου προοριζόμενου για ιδιωτική χρήση.

60. Η αντιπροσωπεία αυτοκινήτων από την οποία αγόρασε το όχημα ο F. F. ενήργησε ως μεσίτης πιστώσεων για την C. Bank κατά την προετοιμασία και τη σύναψη της σύμβασης δανείου και χρησιμοποίησε τα διατιθέμενα από την τράπεζα έντυπα σύμβασης. Η τιμή πώλησης ανερχόταν στο ποσό των 14 880 ευρώ. Μετά την αφαίρεση προκαταβολής ποσού 2 000 ευρώ, το απομένον προς εξόφληση τίμημα, ανερχόμενο σε 12 880 ευρώ, επρόκειτο να χρηματοδοτηθεί με δάνειο. Η εν λόγω σύμβαση δανείου προέβλεπε εξόφληση σε 60 μηνιαίες δόσεις, μαζί με την τελική πληρωμή συγκεκριμένου ποσού.

61. Περιλαμβάνει την ακόλουθη ρήτρα [23]:

«Δικαίωμα υπαναχωρήσεως

Ο λήπτης του δανείου δύναται να υπαναχωρήσει εντός δεκατεσσάρων ημερών από την ανάληψη της συμβατικής του υποχρεώσεως χωρίς να αναφέρει τους λόγους. Η προθεσμία άρχεται μετά τη σύναψη της συμβάσεως αλλά μόνον αφού ο λήπτης του δανείου λάβει όλες τις υποχρεωτικώς παρεχόμενες πληροφορίες που προβλέπει το άρθρο 492, παράγραφος 2, του BGB (π.χ. πληροφορίες σχετικά με το είδος του δανείου, το καθαρό ποσό δανεισμού, τη διάρκεια της συμβάσεως). […]»

[23] Η ρήτρα αυτή αντιστοιχεί στο υπόδειγμα το οποίο προβλέπει ο νόμος και το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα 7 του EGBGB που μνημονεύεται στο άρθρο 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB.

62. Η κυριότητα του οχήματος μεταβιβάστηκε στην C. Bank ως εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου. Μετά την εκταμίευση του δανείου, ο F. F. κατέβαλλε προσηκόντως τις συμφωνηθείσες μηνιαίες δόσεις. Την 1η Απριλίου 2020 υπαναχώρησε από τη σύμβαση δανείου. Η C. Bank δεν δέχθηκε την υπαναχώρησή του.

63. Με την ασκηθείσα ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή του, ο F. F. ζητεί, με την επιστροφή του οχήματος στην C. Bank, αποζημίωση για τις μηνιαίες δόσεις και την προκαταβολή που κατέβαλε στην αντιπροσωπεία αυτοκινήτων, δηλαδή 10 110,11 ευρώ. Ζητεί επίσης να αναγνωριστεί ότι η C. Bank κατέστη υπερήμερη ως προς την παραλαβή του οχήματος. Ο F. F. υποστηρίζει ότι η υπαναχώρησή του είναι έγκυρη δεδομένου ότι η προθεσμία υπαναχώρησης δεν έχει ακόμη αρχίσει να τρέχει λόγω της έλλειψης σαφήνειας των πληροφοριών σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης και των εσφαλμένων υποχρεωτικών πληροφοριών που του παρασχέθηκαν.

64. Η C. Bank υποστηρίζει ότι η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Ισχυρίζεται ότι παρέσχε στον F. F. όλες τις υποχρεωτικές πληροφορίες σύμφωνα με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος και ότι, ως εκ τούτου, η ορθότητα των πληροφοριών περί υπαναχώρησης τεκμαίρεται βάσει του άρθρου 247, παράγραφος 6, δεύτερο εδάφιο, πρώτη και τρίτη περίοδος, του EGBGB. Επομένως, η υπαναχώρηση του F. F. είναι εκπρόθεσμη. Επικουρικώς, η C. Bank υποστηρίζει ότι η συμπεριφορά του F. F. συνιστά κατάχρηση δικαιωμάτων.

65. Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διαπιστωθεί αν η εθνική ρύθμιση με την οποία καθιερώθηκε το τεκμήριο νομιμότητας είναι σύμφωνη με την οδηγία 2008/48 και αν οφείλει να μην εφαρμόσει τη συγκεκριμένη ρύθμιση εφόσον το κρίνει σκόπιμο. Μολονότι η C. Bank χρησιμοποίησε το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος, η χρήση αυτή ήταν εσφαλμένη στον βαθμό που παρασχέθηκαν επίσης πληροφορίες σχετικά με συνδεδεμένες συμβάσεις οι οποίες δεν αφορούσαν τον F. F. δεδομένου ότι αυτός δεν είχε συνάψει τέτοιες συμβάσεις. Δεδομένου ότι τα κριτήρια που καθόρισε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) για τον προσδιορισμό της ύπαρξης κατάχρησης δικαιωμάτων πληρούνται στην υπό κρίση υπόθεση, ο F. F. δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι το τεκμήριο νομιμότητας δεν ισχύει. Το αιτούν δικαστήριο προβάλλει επίσης τις ίδιες εκτιμήσεις με αυτές που εκτίθενται στα σημεία 50 και 51 των παρουσών προτάσεων.

66. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις ως προς τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχεία ιβ', ιη' και κ', της οδηγίας 2008/48. Διερωτάται εάν το γεγονός ότι οι πληροφορίες που παρέχονται είναι απλώς ελλιπείς ή επί της ουσίας ανακριβείς εμποδίζει την έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης.

67. Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί κατά πόσον η εκ μέρους του καταναλωτή άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης σε περίπτωση σύμβασης καταναλωτικής πίστης μπορεί να είναι εκπρόθεσμη λόγω παραβίασης της κατοχυρωμένης στο άρθρο 242 του BGB αρχής της καλής πίστης.

68. Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να μάθει εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις η εκ μέρους του καταναλωτή άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης σε περίπτωση σύμβασης καταναλωτικής πίστης μπορεί να είναι καταχρηστική. Οι σχετικές σκέψεις του αιτούντος δικαστηρίου εκτίθενται στο σημείο 54 των παρουσών προτάσεων.

69. Πέμπτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις όσον αφορά το δικαίωμα του καταναλωτή να αποζημιωθεί για τις μηνιαίες δόσεις που κατέβαλε σε περιπτώσεις όπου σύμβαση πίστωσης από την οποία υπαναχώρησε είναι συνδεδεμένη με σύμβαση πώλησης αγαθών. Κατά την κρίση του Bundesgerichtshof (Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου) το εθνικό δίκαιο [24] προβλέπει ότι όταν ένας καταναλωτής υπαναχωρεί από σύμβαση πίστωσης συνδεδεμένη με σύμβαση αγοράς αυτοκινήτου, ο πιστωτικός φορέας [25] μπορεί να αρνηθεί να του επιστρέψει το ποσό των μηνιαίων δόσεων και, κατά περίπτωση, της προκαταβολής που κατέβαλε, έως ότου το όχημα επιστραφεί σε αυτόν ή έως ότου ο καταναλωτής προσκομίσει αποδείξεις ότι, πράγματι, επέστρεψε το όχημα. Στο πλαίσιο της πολιτικής δικονομίας, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) εφαρμόζει κατ' αναλογίαν το άρθρο 322, παράγραφος 2, του BGB και εκτιμά ότι, ως αποτέλεσμα αυτής της απαίτησης περί προηγούμενης απόδοσης των παροχών, όταν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχώρησης, καταψηφιστική αγωγή κατά του πιστωτή είναι βάσιμη μόνον όταν ο καταναλωτής κάλεσε τον πιστωτή να παραλάβει εκ νέου το εν λόγω αυτοκίνητο, προτείνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια «αποτελεσματική προσφορά» στον πιστωτικό φορέα κατά την έννοια του άρθρου 294 του BGB ή όταν ο καταναλωτής παρέχει αποδείξεις για την επιστροφή του οχήματος στον πιστωτικό φορέα.

70. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα τόσο της απαίτησης περί προηγούμενης απόδοσης όσο και των διαδικαστικών συνεπειών της με την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχώρησης που προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48. Η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης θα περιοριζόταν σημαντικά στην πράξη εάν ο καταναλωτής έπρεπε να επιστρέψει το όχημα πριν αποκτήσει δικαίωμα άσκησης αγωγής με αίτημα να του επιστραφούν οι δόσεις του δανείου. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει επιφυλάξεις ως προς το αν το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει τέτοιο άμεσο αποτέλεσμα που το υποχρεώνει να μην εφαρμόσει τις προαναφερθείσες εθνικές διατάξεις.

71. Έκτον, το αιτούν δικαστήριο, αποφαινόμενο ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός, εκτιμά ότι από τη νομολογία του Bundesgerichtshof (Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου) προκύπτει σαφώς ότι, κατά τους δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου, μονομελές δικαστήριο δεν εξουσιοδοτείται να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και πρέπει, σε τέτοια περίπτωση, να παραπέμψει τη διαδικασία σε δικαστήριο με πολυμελή σύνθεση. Διερωτάται αν αυτοί οι κανόνες είναι συμβατοί με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και αν, σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, πρέπει να αποκλειστεί η εφαρμογή τους.

72. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα. Η διατύπωση του πρώτου, του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος είναι πανομοιότυπη με εκείνη των ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στην υπόθεση C-38/21:

«1) […]

Ανεξαρτήτως της απαντήσεως που θα δοθεί στα προεκτεθέντα ερωτήματα 1α και 1β:

2) Επί των υποχρεωτικώς περιλαμβανόμενων πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48],

α) [Το ερώτημα 2α έχει αποσυρθεί.]

[24] Άρθρο 358, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του BGB σε συνδυασμό με το άρθρο 357, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του ίδιου νόμου.

[25] Βλ. άρθρο 358, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, του BGB:

β) Επί του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιη′, της οδηγίας [2008/48]:

αα) Έχει η εν λόγω διάταξη την έννοια ότι οι πληροφορίες που περιέχονται στη σύμβαση πιστώσεως αναφορικά με την αποζημίωση που οφείλεται επί πρόωρης εξοφλήσεως του δανείου πρέπει να διατυπώνονται με τέτοια ακρίβεια ώστε ο καταναλωτής να είναι σε θέση να υπολογίσει, έστω και κατά προσέγγιση, το ύψος της αποζημιώσεως αυτής;

(Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα)

ββ) Αντιβαίνει στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιη′, και στο άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2008/48] εθνική ρύθμιση κατά την οποία, σε περίπτωση ελλιπών πληροφοριών κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιη′, της ίδιας οδηγίας, η προθεσμία υπαναχωρήσεως αρχίζει, παρά ταύτα, με την κατάρτιση της συμβάσεως και αποσβέννυται μόνον το δικαίωμα του πιστωτικού φορέα για αποζημίωση λόγω πρόωρης εξοφλήσεως της πιστώσεως;

γ) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι πρέπει να αναγράφεται, ως απόλυτος αριθμός, το ισχύον κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως πιστώσεως επιτόκιο υπερημερίας, τουλάχιστον δε να δηλώνεται ως απόλυτος αριθμός το ισχύον επιτόκιο αναφοράς (εν προκειμένω το βασικό επιτόκιο σύμφωνα με το άρθρο 247 [του BGB]), από το οποίο προκύπτει το ισχύον επιτόκιο υπερημερίας μέσω προσαυξήσεως (εν προκειμένω κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες σύμφωνα με το άρθρο 288, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BGB) ; Πρέπει να ενημερώνεται ο καταναλωτής σχετικά με το επιτόκιο αναφοράς (βασικό επιτόκιο) και τη διακύμανση αυτού;

δ) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο κ′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι στο κείμενο της συμβάσεως πιστώσεως πρέπει να γίνεται μνεία των ουσιωδών τυπικών προϋποθέσεων για την πρόσβαση σε εξωδικαστικές διαδικασίες ή/και μηχανισμούς επανορθώσεως;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως σε κάποιο από τα προπαρατεθέντα ερωτήματα 2α έως 2δ:

ε) Έχει το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β′, της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχωρήσεως άρχεται μόνον αφού παρασχεθούν με πληρότητα και ακρίβεια οι πληροφορίες που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48];

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

στ) Με βάση ποια κρίσιμα κριτήρια η προθεσμία υπαναχωρήσεως αρχίζει να τρέχει ακόμα και σε περίπτωση ελλιπών ή ανακριβών πληροφοριών;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα προπαρατεθέντα ερωτήματα 1α, ή/και σε κάποιο από τα ερωτήματα 2α έως 2δ:

3) […]

4) […]

5) Ανεξαρτήτως της απαντήσεως που θα δοθεί στα ανωτέρω ερωτήματα:

α) Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως δε με το δικαίωμα υπαναχωρήσεως του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48], εθνική ρύθμιση κατά την οποία, σε περίπτωση που η σύμβαση πιστώσεως συνδέεται με σύμβαση πωλήσεως, κατόπιν έγκυρης ασκήσεως του δικαιώματος του καταναλωτή για υπαναχώρηση κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48]

αα) η αξίωση του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα για επιστροφή των δόσεων δανείου που καταβλήθηκαν καθίσταται απαιτητή μόνον αφού ο καταναλωτής έχει παραδώσει στον πιστωτικό φορέα το αντικείμενο της αγοράς ή προσκομίσει απόδειξη ότι έχει αποστείλει το αντικείμενο της αγοράς στον πιστωτικό φορέα;

ββ) η αγωγή του καταναλωτή για επιστροφή των δόσεων δανείου που αυτός έχει καταβάλει μετά την παράδοση του αντικειμένου της αγοράς πρέπει να απορρίπτεται ως επί του παρόντος αβάσιμη, αν ο πιστωτικός φορέας δεν έχει περιέλθει σε υπερημερία δανειστή αναφορικά με την αποδοχή του αντικειμένου της αγοράς;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

β) Προκύπτει από το δίκαιο της Ένωσης ότι οι εθνικές ρυθμίσεις που περιγράφονται υπό α′, αα′ και/ή ββ′, δεν πρέπει να εφαρμόζονται;

Ανεξαρτήτως της απαντήσεως που θα δοθεί στα ανωτέρω ερωτήματα 1 έως 5:

6) Είναι το άρθρο 348a, παράγραφος 2, σημείο 1, του [Zivilprozessordnung (γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας)], στον βαθμό που η εν λόγω ρύθμιση αφορά την έκδοση αποφάσεων περί παραπομπής βάσει του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ασύμβατο προς την αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ και, ως εκ τούτου, δεν πρέπει να εφαρμόζεται στην έκδοση αποφάσεων περί παραπομπής;»

Γ. Υπόθεση C-232/21

73. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκε η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με εκείνα της υπόθεσης C-47/21. Κατόπιν υποβολής αιτήσεων χορήγησης δανείου στις 30 Ιουνίου 2017, 28 Μαρτίου 2017, 26 Ιανουαρίου 2019 και 31 Ιανουαρίου 2012, οι CR, AY, ML και BQ συνήψαν αντίστοιχα, ως καταναλωτές, με τη Volkswagen Bank GmbH (στην περίπτωση του CR) ή με το υποκατάστημά της, δηλαδή την Audi Bank, συμβάσεις δανείου για καθαρά ποσά των 21 418,66 ευρώ, 28 671,25 ευρώ, 18 972,74 ευρώ και 30 208,10 ευρώ. Καθεμία από αυτές τις συμβάσεις δανείου προοριζόταν για τη χρηματοδότηση της αγοράς μεταχειρισμένου αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης. Οι τιμές πώλησης των οχημάτων που αγόρασαν οι CR, AY, ML και BQ ήταν 30 490 ευρώ, 31 920 ευρώ, 28 030 ευρώ και 27 750 ευρώ, αντίστοιχα. Οι CR, AY και ML κατέβαλαν προκαταβολή στις αντιπροσωπείες αυτοκινήτων και κάλυψαν το απομένον τίμημα αγοράς, συμπεριλαμβανομένου του κόστους ασφάλισης ζωής και αναπηρίας, μέσω των αντίστοιχων δανείων τους. Ο BQ δεν κατέβαλε καμία προκαταβολή και πλήρωσε ολόκληρο το τίμημα αγοράς του οχήματος, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλισης ζωής και αναπηρίας, μέσω του δανείου.

74. Οι συμβάσεις δανείου περιλαμβάνουν ρήτρα πανομοιότυπη ή κατά πολύ παρόμοια εκείνης που παρατίθεται στο σημείο 61 των παρουσών προτάσεων.

75. Οι αντιπροσωπείες αυτοκινήτων από τις οποίες πωλήθηκαν τα οχήματα ενήργησαν ως μεσίτες πιστώσεων για τις τράπεζες σε σχέση με την προετοιμασία και τη σύναψη των συμβάσεων δανείου και χρησιμοποίησαν τα διατιθέμενα από τις συγκεκριμένες τράπεζες έντυπα. Τα δάνεια επρόκειτο να αποπληρωθούν σε 48 (στην περίπτωση του CR και του AY), 36 (στην περίπτωση του ML) και 60 (στην περίπτωση του BQ) μηνιαίες δόσεις. Οι συμβάσεις που συνήψαν οι CR, AY, ML και BQ προέβλεπαν επίσης υποχρέωσή τους για τελική καταβολή συγκεκριμένου ποσού.

76. Μετά την εκταμίευση των δανείων, οι CR, AY, ML και BQ κατέβαλλαν προσηκόντως τις συμφωνηθείσες μηνιαίες δόσεις. Ωστόσο, στις 31 Μαρτίου 2019, στις 13 Ιουνίου 2019, στις 16 Σεπτεμβρίου 2019 και στις 20 Σεπτεμβρίου 2020, αντίστοιχα, ο καθένας από αυτούς υπαναχώρησε από τις συμβάσεις δανείου που είχε συνάψει. Οι CR, ML και BQ πρότειναν να επιστρέψουν το όχημα στην έδρα της τράπεζας με αντάλλαγμα την ταυτόχρονη επιστροφή των ποσών που είχαν καταβάλει. Ο BQ αποπλήρωσε το σύνολο του δανείου. Η Volkswagen Bank και η Audi Bank απέρριψαν όλες αυτές τις απόπειρες υπαναχώρησης από τις συμβάσεις.

77. Οι CR, AY, ML και BQ άσκησαν αγωγές ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά της Volkswagen Bank και της Audi Bank. Υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι οι πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης και οι λοιπές υποχρεωτικώς παρεχόμενες πληροφορίες δεν τους γνωστοποιήθηκαν δεόντως, η προθεσμία υπαναχώρησης δεν είχε αρχίσει να τρέχει κατά τις ημερομηνίες κατά τις οποίες αυτοί υπαναχώρησαν από τις αντίστοιχες συμβάσεις δανείου που είχαν συνάψει. Ο CR ζητεί, μεταξύ άλλων, επιστροφή των μηνιαίων δόσεων που έχει καταβάλει, συμπεριλαμβανομένης της προκαταβολής που κατέβαλε στην αντιπροσωπεία, κατά την επιστροφή του οχήματος ή σε μεταγενέστερο χρόνο. Επιπλέον, ζητεί να διαπιστωθεί ότι ο ίδιος δεν υποχρεούται σε εξόφληση τόκων ή κεφαλαίου από την ημερομηνία της υπαναχώρησης και ότι η τράπεζα κατέστη υπερήμερη ως προς την αποδοχή του επίμαχου οχήματος. Οι αξιώσεις των CR και AY είναι ουσιαστικά πανομοιότυπες. Ο AY ζητεί κυρίως να διαπιστωθεί ότι, από την ημερομηνία της υπαναχώρησης, δεν ευθύνεται πλέον για τόκους ή κεφάλαιο επί του δανείου του. Ο BQ ζητεί κυρίως την επιστροφή των μηνιαίων δόσεων που κατέβαλε. Ζητεί επίσης να διαπιστωθεί ότι η τράπεζα είχε καταστεί υπερήμερη ως προς την αποδοχή του οχήματος.

78. Η Volkswagen Bank και η Audi Bank υποστηρίζουν κυρίως ότι οι αγωγές πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμες. Ισχυρίζονται ότι παρείχαν στους CR, AY, ML και BQ όλες τις υποχρεωτικές πληροφορίες σύμφωνα με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος και ότι, ως εκ τούτου, η προθεσμία υπαναχώρησης των δεκατεσσάρων ημερών είχε λήξει. Στην περίπτωση των CR και AY, υποστηρίζουν, επικουρικώς, ότι η υπαναχώρηση ήταν εκπρόθεσμη και ότι νομίμως βασίστηκαν στο γεγονός ότι οι συγκεκριμένοι καταναλωτές δεν θα ασκούσαν πλέον το δικαίωμα υπαναχώρησης δεδομένου ότι χρησιμοποιούσαν τα οχήματα και κατέβαλλαν προσηκόντως τις μηνιαίες δόσεις. Στην περίπτωση των ML και BQ, υποστηρίζουν επίσης ότι δεν είναι υπερήμερες ως προς την παραλαβή των επιστρεφόμενων οχημάτων, δεδομένου ότι δεν έγινε πραγματική προσφορά από τους καταναλωτές κατά την έννοια του άρθρου 294 του BGB.

79. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), τα ζητήματα αποδυνάμωσης και κατάχρησης του δικαιώματος υπαναχώρησης πρέπει να εξετάζονται πρωτίστως σε σχέση με συμβάσεις τις οποίες τα μέρη έχουν ήδη εκτελέσει πλήρως.

80. Υπό τις συνθήκες αυτές, βάσει σκεπτικού κατ' ουσίαν παρόμοιου με εκείνο που εκτίθεται στα σημεία 65 έως 71 των παρουσών προτάσεων, το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα. Η διατύπωση του πρώτου, του τρίτου, του τετάρτου και του έκτου ερωτήματος είναι σχεδόν πανομοιότυπη εκείνης των ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στην υπόθεση C-47/21:

«1) […]

2) Επί των υποχρεωτικώς περιλαμβανόμενων πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48],

   α) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ', της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι το ύψος των καταβλητέων τόκων σε ημερήσια βάση που πρέπει να αναφέρεται στη σύμβαση πιστώσεως πρέπει να προκύπτει λογιστικά από το συμβατικό χρεωστικό επιτόκιο που αναγράφεται στη σύμβαση;

   β) […]

   Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως σε τουλάχιστον ένα από τα δύο προπαρατεθέντα ερωτήματα 2α ή 2β:

   γ) Έχει το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β', της οδηγίας [2008/48] την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχωρήσεως άρχεται μόνον αφού παρασχεθούν με πληρότητα και ακρίβεια οι πληροφορίες που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας [2008/48];

   Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

   δ) Με βάση ποια κρίσιμα κριτήρια η προθεσμία υπαναχωρήσεως αρχίζει να τρέχει ακόμα και σε περίπτωση ελλιπών ή ανακριβών πληροφοριών;

   Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα προπαρατεθέντα ερωτήματα 1α, και/ή σε κάποιο από τα ερωτήματα 2α ή 2β:

3) Επί της αποδυναμώσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως του άρθρου 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48]:

   α) […]

   β) […]

   γ) […] Ισχύει το ίδιο και επί συμβάσεων που έχουν φθάσει σε πέρας;

   δ) […] Ισχύει το ίδιο και επί συμβάσεων που έχουν φθάσει σε πέρας;

   ε) […]

   στ) […]

4) Επί της αναγνωρίσεως καταχρηστικής ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως του καταναλωτή κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48]:

α) […]

β) […]

γ) […] Ισχύει το ίδιο και επί συμβάσεων που έχουν φθάσει σε πέρας;

δ) […] Ισχύει το ίδιο και επί συμβάσεων που έχουν φθάσει σε πέρας;

ε) […]

στ) […]

5) […]

6) […]»

IV. Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

81. Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 22ας Απριλίου 2021, αποφασίσθηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-38/21 και C-47/21 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.

82. Με απόφαση της 3ης Αυγούστου 2021, το αιτούν δικαστήριο απέσυρε το ερώτημα 2α στην υπόθεση C-47/21, δεδομένου ότι η διαφορά σε μία από τις δύο υποθέσεις της κύριας δίκης επιλύθηκε με φιλικό διακανονισμό.

83. Στην υπόθεση C-38/21, με την απόφαση περί παραπομπής της 24ης Αυγούστου 2021, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να εισαγάγει προσθήκη στην αρχική του αίτηση και να υποβάλει συμπληρωματικά προδικαστικά ερωτήματα.

84. Με απόφαση της 31ης Μαΐου 2022, το Δικαστήριο αποφάσισε τη συνεκδίκαση της υποθέσεως C-232/21 με τις ήδη συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-38/21 και C-47/21 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

85. Η BMW Bank, η C. Bank, η Volkswagen Bank και η Audi Bank, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Οι ίδιοι διάδικοι και ο CR απάντησαν γραπτώς σε ερώτηση που έθεσε το Δικαστήριο στις 31 Μαΐου 2022.

86. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 7ης Σεπτεμβρίου 2022, ο CR, η BMW Bank, η C. Bank, η Volkswagen Bank και η Audi Bank, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου.

V. Ανάλυση

87. Το Δικαστήριο ζητεί να εξεταστούν στις παρούσες προτάσεις τα ακόλουθα ερωτήματα:

– το πρώτο ερώτημα των υποθέσεων C-38/21 έως C-47/21 και C-232/21·

– το δεύτερο ερώτημα στις υποθέσεις C-38/21, C-47/21 και C-232/21, στο μέτρο που αφορά την έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης σε περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής έλαβε ελλιπείς ή επί της ουσίας ανακριβείς πληροφορίες·

– το τέταρτο ερώτημα στις υποθέσεις C-38/21, C-47/21 και C-232/21, στο μέτρο που προβλέπει, σε σχέση με τη συμπεριφορά του καταναλωτή μετά την υπαναχώρησή του από τη σύμβαση, την επίκληση καταχρηστικής άσκησης δικαιωμάτων προκειμένου να περιοριστεί η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης· και τη σημασία που έχει, στο πλαίσιο αυτό, το ότι τα μέρη είχαν εκτελέσει πλήρως τη σύμβαση·

– το τέταρτο ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21·

– το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο ερώτημα στην υπόθεση C-38/21.

88. Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, θα προτείνω απάντηση και στο όγδοο ερώτημα στην υπόθεση C-38/21.

89. Η ανάλυσή μου επί των ως άνω ερωτημάτων χωρίζεται σε δύο μέρη. Θα εξετάσω καταρχάς την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση C-38/21, ξεκινώντας από το πέμπτο ερώτημα, το οποίο αφορά τη φύση της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα καθορίζει επί ποιων εκ των υπολοίπων ερωτημάτων πρέπει επίσης να δοθεί απάντηση. Στη συνέχεια, θα εξετάσω τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21.

A. Υπόθεση C-38/21

1. Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21

90. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη στην ασκηθείσα ενώπιόν του αγωγή, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/65, της οδηγίας 2008/48 ή της οδηγίας 2011/83.

91. Σύμφωνα με όσα εξέθεσαν το αιτούν δικαστήριο, η BMW Bank και η Γερμανική Κυβέρνηση, σκοπός μιας τέτοιας σύμβασης είναι η διάθεση αυτοκινήτου στον μισθωτή, έναντι καταβολής μηνιαίου μισθώματος, με διάρκεια περί τα δύο έως τρία έτη, συνοδευόμενη από καθορισμό ανώτατου ορίου επί του αριθμού των χιλιομέτρων που μπορεί να διανύσει. Εάν στο τέλος της ανωτέρω περιόδου ο αριθμός των διανυθέντων χιλιομέτρων υπερβαίνει τον συμφωνημένο, ο μισθωτής καταβάλλει αποζημίωση στον εκμισθωτή. Αντιθέτως, εάν ο αριθμός των διανυθέντων χιλιομέτρων είναι μικρότερος από τον συμφωνημένο, ο μισθωτής λαμβάνει αποζημίωση από τον εκμισθωτή. Ο μισθωτής φέρει, καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, τον κίνδυνο απώλειας, βλάβης και κάθε άλλης συναφούς απομείωσης της αξίας του αυτοκινήτου και οφείλει, ως εκ τούτου, να μεριμνήσει για την πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ιδίων ζημιών του αυτοκινήτου. Επιπλέον, ο μισθωτής είναι επιφορτισμένος με την άσκηση των δικαιωμάτων έναντι τρίτων, ιδίως έναντι της αντιπροσωπείας και του κατασκευαστή του αυτοκινήτου, λόγω πραγματικού ελαττώματος. Ούτε η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση επιβάλλει στον μισθωτή υποχρέωση να αγοράσει το όχημα. Τέλος, ο μισθωτής δεν παρέχει καμία εγγύηση υπολειμματικής αξίας κατά τη λήξη της σύμβασης·

υποχρεούται να αντισταθμίσει τη μείωση της αξίας του αυτοκινήτου μόνον εάν αυτό δεν βρίσκεται κατά την επιστροφή του στην κατάσταση που αρμόζει στην παλαιότητά του ή έχει υπερβεί το συμφωνημένο όριο χιλιομέτρων.

92. Προτείνω την εξέταση του πέμπτου ερωτήματος που υποβλήθηκε στο πλαίσιο της υπόθεσης C-38/21 σε τρία μέρη. Πρώτον, είναι σαφές, κατά τη γνώμη μου, ότι μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο όπως περιγράφηκε ανωτέρω δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48[26]. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/48 καλύπτει τις «συμβάσεις πίστωσης» όπως ορίζονται στο άρθρο 3, στοιχείο γ′, αυτής. Από το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48, προκύπτει ότι αυτή εφαρμόζεται στις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μόνον όταν σε αυτές τις ίδιες ή σε αυτοτελή σύμβαση προβλέπεται υποχρέωση του μισθωτή να αγοράσει το αντικείμενο της σύμβασης[27]. Επομένως, μόνον υπό αυτές τις σαφώς καθορισμένες προϋποθέσεις οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να θεωρηθούν συμβάσεις πίστωσης κατά την έννοια της οδηγίας 2008/48. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής στην υπόθεση C-38/21, ούτε η ίδια η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση περιλαμβάνουν υποχρέωση αγοράς του οικείου αυτοκινήτου.

93. Δεν συμφωνώ με το σκεπτικό του αιτούντος δικαστηρίου ότι είναι δυνατή η κατ' αναλογίαν εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 2008/48, δεδομένου ότι οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο έχουν, κατά κανόνα, ως αποτέλεσμα την πλήρη απόσβεση της χρήσης του οχήματος κατά τη διάρκεια της μίσθωσης. Καταλήγω σε αυτό το συμπέρασμα για τον απλούστατο λόγο ότι η οδηγία 2008/48 εξαιρεί αναμφισβήτητα από το πεδίο εφαρμογής της τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης χωρίς υποχρέωση αγοράς[28]. Εν πάση περιπτώσει, όπως ορθώς παρατηρούν η BMW Bank και η Γερμανική Κυβέρνηση, στην υπό κρίση υπόθεση δεν υφίσταται κενό δικαίου ικανό να δικαιολογήσει την κατ' αναλογίαν εφαρμογή διαφορετικών κανόνων.

94. Δεύτερον, όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 2002/65, το άρθρο 1, παράγραφος 1, ορίζει το αντικείμενό της ως την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές[29]. Το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/65 ορίζει ότι ως «χρηματοοικονομική υπηρεσία» νοείται «κάθε υπηρεσία τραπεζικής, πιστωτικής, ασφαλιστικής ή επενδυτικής φύσεως, ή σχετική με ατομικές συντάξεις ή με πληρωμές»[30].

95. Συμμερίζομαι την άποψη της Γερμανικής Κυβέρνησης ότι μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη, δεν αποτελεί σύμβαση για «υπηρεσία τραπεζικής […] φύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/65. Το υπό εξέταση είδος σύμβασης προσφέρεται, σχεδόν αποκλειστικά, από τράπεζες που ανήκουν σε κατασκευαστές αυτοκινήτων, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, ή από επιχειρήσεις που ειδικεύονται στη χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων, όπως εταιρίες ενοικίασης αυτοκινήτων.

[26] Όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία οι οποίοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στην υπόθεση C-38/21, καθώς και το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), συμμερίζονται την άποψη αυτή.

[27] Η ύπαρξη υποχρέωσης θεωρείται ότι υφίσταται όταν αποφασίζεται μονομερώς από τον πιστωτικό φορέα. Στην υπόθεση C-38/21, η BMW Bank δηλώνει ότι δεν μπορούσε να λάβει τέτοια μονομερή απόφαση. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει το ζήτημα αυτό.

[28] Πρβλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, Riel (C-47/18, EU:C:2019:754, σκέψη 43).

[29] Στην αιτιολογική σκέψη 14 της οδηγίας 2002/65 διαλαμβάνεται επίσης ότι η οδηγία «καλύπτει όλες τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που είναι δυνατόν να παρασχεθούν εξ αποστάσεως».

[30] Ο ορισμός αυτός είναι πανομοιότυπος με εκείνον του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2011/83, της οποίας το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο δ′, ορίζει ότι η εν λόγω οδηγία δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Μολονότι εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν τούτο πράγματι ισχύει, οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν αποτελούν το σήμα κατατεθέν των συναλλαγών των λεγόμενων «κορυφαίων» τραπεζών. Το γεγονός ότι μια τράπεζα είναι συμβαλλόμενο μέρος σε σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν αρκεί αφ' εαυτού για να χαρακτηρισθεί η παρεχόμενη υπηρεσία ως «υπηρεσία τραπεζικής φύσεως». Όπως εξηγείται παρακάτω, για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητο η εν λόγω σύμβαση να εκπληρώνει μια χρηματοδοτική λειτουργία.

96. Το ζήτημα έγκειται μάλλον στο κατά πόσον μια τέτοια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορεί να συνιστά σύμβαση για «υπηρεσία […] πιστωτικής […] φύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2002/65. Δεδομένου ότι η εν λόγω οδηγία δεν ορίζει την έννοια της «πίστωσης», χωρεί παραπομπή στον ορισμό της «σύμβασης πίστωσης» κατά το άρθρο 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/48 για την ερμηνεία της επίμαχης έννοιας. Κατά την εν λόγω προσέγγιση, οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης που δεν προβλέπουν υποχρέωση αγοράς δεν αφορούν «υπηρεσία πιστωτικής φύσεως», δεδομένου ότι, όπως εξηγείται στο σημείο 92 των παρουσών προτάσεων, δεν αποτελούν συμβάσεις πίστωσης κατά την έννοια της οδηγίας 2008/48. Η λύση αυτή μου φαίνεται κάπως τεχνητή, δεδομένου ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι ο νομοθέτης, θεσπίζοντας την οδηγία 2002/65, προέκρινε μια ευρύτερη ερμηνεία της έννοιας της πίστωσης από εκείνη που υιοθέτησε αργότερα στην οδηγία 2008/48.

97. Συμμερίζομαι την άποψη που εξέφρασαν οι μετέχοντες στη διαδικασία που υπέβαλαν παρατηρήσεις στην υπόθεση C-38/21 ότι η απάντηση στο συγκεκριμένο ζήτημα εξαρτάται από τον προσδιορισμό του κύριου σκοπού μιας σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο μη προβλέπουσας υποχρέωση αγοράς του αυτοκινήτου. Κατά τη γνώμη μου, μόνον εάν η σύμβαση αυτή εκπληρώνει κυρίως χρηματοδοτική λειτουργία, μπορεί να θεωρηθεί ότι σχετίζεται με χρηματοοικονομική υπηρεσία και, ως εκ τούτου, ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/65.

98. Συμμερίζομαι την ανάλυση της BMW Bank και της Γερμανικής Κυβέρνησης ότι ο κύριος σκοπός μιας τέτοιας σύμβασης είναι να παράσχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα χρήσεως οχήματος της επιλογής του κατά τη διάρκεια καθορισμένης χρονικής περιόδου έναντι πληρωμής μηνιαίου ποσού.

99. Βεβαίως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, στο πλαίσιο σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης ένας καταναλωτής λαμβάνει χρηματοδοτική ενίσχυση προκειμένου να διευκολυνθεί στη χρήση κινητών ή ακινήτων. Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αντικαθιστά τη χρηματοδότηση της συμφωνίας την οποία ο καταναλωτής πρέπει να συνάψει με άλλον τρόπο. Όπως επίσης κάπως διφορούμενα υποστηρίζει η Επιτροπή, η εν λόγω σύμβαση συνιστά μέσο «χρηματοδότησης της χρήσης οχήματος».

100. Κατά τη γνώμη μου, μια χρηματοδοτική σύμβαση μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεν εκπληρώνει, με τη στενή έννοια, χρηματοδοτική λειτουργία για τον καταναλωτή, υπό την έννοια ότι του παρέχει τη δυνατότητα να αγοράσει ένα όχημα με προθεσμιακή καταβολή. Ο εκμισθωτής δεν παρέχει στον καταναλωτή κεφάλαιο για τον συγκεκριμένο σκοπό. Αγοράζει το όχημα και έχει την κυριότητα επί αυτού κατά τη διάρκεια της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο καθώς και μετά τη λήξη της, μολονότι ο καταναλωτής επέλεξε το όχημα. Ο καταναλωτής δεν ευθύνεται για την πλήρη απόσβεση των δαπανών που πραγματοποίησε ο εκμισθωτής για την απόκτηση του οχήματος, οι δε σχετικές πραγματοποιηθείσες πληρωμές δεν αντισταθμίζουν απαραίτητα αυτές τις δαπάνες. Ο εκμισθωτής φέρει επίσης τους κινδύνους που σχετίζονται με την υπολειμματική αξία του

οχήματος κατά τη λήξη της σύμβασης. Όπως ορθώς παρατηρεί η Γερμανική Κυβέρνηση, η αποζημίωση στη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης για την υπερβολική χρήση ή την υποχρησιμοποίηση του οχήματος δεν εγγυάται στον εκμισθωτή ότι θα επωφεληθεί από συγκεκριμένη υπολειμματική αξία ή την πλήρη απόσβεση της χρήσης του οχήματος.

101. Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι στο πλαίσιο της εν λόγω σύμβασης ο καταναλωτής έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις που κατά κανόνα έχει ο κύριος οχήματος, συμπεριλαμβανομένης της ευθύνης για τα ασφάλιστρα, τα έξοδα συντήρησης και τους φόρους, τον κίνδυνο απώλειας ή ζημίας. Ο καταναλωτής πρέπει επίσης να ασκεί τυχόν δικαιώματα έναντι τρίτων λόγω πραγματικού ελαττώματος. Τα εν λόγω δικαιώματα και υποχρεώσεις εξακολουθούν, ωστόσο, να υφίστανται καθ' όλη την περίοδο χρήσης του οχήματος, όπως ορίζεται στη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, και περιορίζονται στους κινδύνους που απορρέουν από τη χρήση αυτή, η οποία αφορά εν τέλει τον καταναλωτή.

102. Επομένως, φρονώ ότι μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου με χρέωση ανά χιλιόμετρο που δεν προβλέπει υποχρέωση αγοράς δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/65 [31].

103. Τρίτον, θεωρώ ότι η εν λόγω σύμβαση, ως εκ της φύσεώς της, αποτελεί σύμβαση παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια της οδηγίας 2011/83, η οποία έχει εφαρμογή σε «οποιαδήποτε σύμβαση συνάπτεται μεταξύ ενός εμπόρου και ενός καταναλωτή» [32]. Η οδηγία 2011/83 ορίζει ως «σύμβαση παροχής υπηρεσιών» κάθε σύμβαση, πλην της σύμβασης πώλησης, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 5 αυτής [33], βάσει της οποίας ο έμπορος παρέχει ή αναλαμβάνει να παράσχει μια υπηρεσία στον καταναλωτή, ο δε καταναλωτής καταβάλλει ή αναλαμβάνει να καταβάλει το σχετικό τίμημα [34]. Αυτό το είδος σύμβασης περιλαμβάνει σαφώς συμβάσεις, όπως η επίμαχη στην υπόθεση C-38/21, με τις οποίες ένας έμπορος, έναντι πληρωμής, μεταβιβάζει σε έναν καταναλωτή το δικαίωμα χρήσης αυτοκινήτου για ορισμένο χρονικό διάστημα [35].

104. Χάριν πληρότητας, προσθέτω ότι η ανάλυσή μου με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν αποσκοπεί συγχρόνως στη χρηματοδότηση και τη μεταβίβαση του δικαιώματος χρήσης του οχήματος. Επομένως, δεν συμφωνώ με την προσέγγιση της Επιτροπής, η οποία θεωρεί ότι η οδηγία 2002/65 και η οδηγία 2011/83 εφαρμόζονται παράλληλα. Η προσέγγιση αυτή δεν συνάδει με δύο γεγονότα. Το πεδίο εφαρμογής της κάθε οδηγίας ορίζεται επακριβώς. Υπάρχει μια ενιαία και αδιαίρετη σύμβαση βάσει της οποίας ο καταναλωτής χρησιμοποιεί ένα όχημα έναντι αμοιβής. Συνεπώς, η ταυτόχρονη εφαρμογή πλειόνων οδηγιών στην εν λόγω σύμβαση θα υπονόμευε την ασφάλεια δικαίου και τον σκοπό της παροχής υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών.

[31] Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή δέχθηκε κάπως διστακτικά ότι η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω οδηγίας.

[32] Άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/83. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας, η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

[33] Κατά το άρθρο 2, σημείο 5, της οδηγίας 2011/83, ως «σύμβαση πώλησης» νοείται «κάθε σύμβαση βάσει της οποίας ο έμπορος μεταβιβάζει ή αναλαμβάνει να μεταβιβάσει την κυριότητα αγαθών στον καταναλωτή, ο δε καταναλωτής καταβάλλει ή αναλαμβάνει να καταβάλει το τίμημα, καθώς και κάθε σύμβαση που έχει ως αντικείμενο ταυτόχρονα την παροχή αγαθών και υπηρεσιών».

[34] Απόφαση της 31ης Μαρτίου 2022, CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Όπως προκύπτει από το άρθρο 2, σημείο 6, της οδηγίας 2011/83, η έννοια «σύμβαση παροχής υπηρεσιών» πρέπει να νοηθεί ως περιλαμβάνουσα όλες τις συμβάσεις που δεν εμπίπτουν στην έννοια της «σύμβασης πώλησης» (απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Verbraucherzentrale Berlin, C-583/18, EU:C:2020:199, σκέψη 22).

[35] Όπως επισημαίνεται στο σημείο 100 των παρουσών προτάσεων, η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν συνεπάγεται μεταβίβαση της κυριότητας των αγαθών. Η τράπεζα διατηρεί την κυριότητα του οχήματος κατά τη διάρκεια της σύμβασης και μετά τη λήξη της.

105. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα της υπόθεσης C-38/21 ότι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο, διάρκεια ισχύος περί τα δύο έως τρία έτη και περιλαμβάνουσες τυποποιημένη συμβατική ρήτρα περί αποκλεισμού της άσκησης του νομίμου δικαιώματος καταγγελίας, στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση ορίζουν υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της σύμβασης, καθόσον η ύπαρξη τέτοιας υποχρέωσης τεκμαίρεται εφόσον αποφασίζεται μονομερώς από τον χρηματοδοτικό εκμισθωτή, και βάσει των οποίων ο καταναλωτής οφείλει να μεριμνήσει για την πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ιδίων ζημιών του αυτοκινήτου με μικτή ασφάλιση, ενώ επίσης ανατίθεται σε αυτόν η άσκηση των δικαιωμάτων έναντι τρίτων (ιδίως έναντι της αντιπροσωπείας και του κατασκευαστή του αυτοκινήτου) λόγω πραγματικού ελαττώματος, επιπλέον, δε, φέρει τον κίνδυνο για τυχόν απώλεια, βλάβη και οποιαδήποτε άλλη συναφή απομείωση της αξίας του αυτοκινήτου, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/83. Δεν πρόκειται στις περιπτώσεις αυτές για συμβάσεις πίστωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2008/48 ούτε για συμβάσεις για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2011/83 καθώς και του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/65.

2. Επί του έκτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21

106. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων υπό τις οποίες συνήφθη η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, η οποία περιγράφεται στο σημείο 42 των παρουσών προτάσεων, πρέπει να θεωρηθεί «σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 8, της οδηγίας 2011/83. Ειδικότερα, ζητεί να διευκρινισθεί εάν το εμπορικό κατάστημα της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων όπου ο καταναλωτής υποβάλλει αίτηση για χρηματοδοτική μίσθωση οχήματος πρέπει να θεωρείται «εμπορικό κατάστημα» του εμπόρου κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, της εν λόγω οδηγίας, όταν η αντιπροσωπεία συμμετέχει απλώς στην προετοιμασία της σύμβασης, πλην όμως δεν είναι εξουσιοδοτημένη να προβεί η ίδια στη σύναψη της σύμβασης.

107. Κατά το άρθρο 2, σημείο 8, στοιχείο α′, της οδηγίας 2011/83, ως «σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος» νοείται κάθε σύμβαση μεταξύ του εμπόρου και του καταναλωτή «η οποία συνάπτεται με ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή, σε χώρο που δεν είναι το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου». Κατά το άρθρο 2, σημείο 9, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας, ως «εμπορικό κατάστημα» νοείται «κάθε ακίνητος χώρος λιανικής πώλησης, όπου ο έμπορος πραγματοποιεί τη δραστηριότητά του σε μόνιμη βάση».

108. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας 2011/83, ο όρος «εμπορικά καταστήματα» πρέπει να ερμηνεύεται εν ευρεία εννοία, το δε εμπορικό κατάστημα προσώπου που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου κατά τα οριζόμενα στην εν λόγω οδηγία, θα πρέπει να θεωρείται εμπορικό κατάστημα για τους σκοπούς της οδηγίας αυτής. Το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2011/83 ορίζει τον «έμπορο» ως κάθε φυσικό πρόσωπο ή κάθε νομικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί, ακόμη και μέσω κάθε άλλου προσώπου ενεργούντος εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του, για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με τις εμπορικές, επιχειρηματικές, βιοτεχνικές ή επαγγελματικές δραστηριότητές του σε σχέση με συμβάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

109. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το καθοριστικής σημασίας κριτήριο για το κατά πόσον το εμπορικό κατάστημα ενός προσώπου που ενεργεί ως ενδιάμεσος, εν προκειμένω της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «εμπορικό κατάστημα» του εμπόρου είναι εάν το πρόσωπο αυτό ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του συγκεκριμένου εμπόρου.

110. Κατά την αιτιολογική της σκέψη 16, η οδηγία 2011/83 δεν σκοπεί να θίξει τις εθνικές νομοθεσίες περί νομικής εκπροσώπησης, όπως τυχόν κανόνες που αφορούν το πρόσωπο το οποίο εκπροσωπεί τον έμπορο ή ενεργεί εξ ονόματός του. Επομένως, για να δοθεί απάντηση στο υπό εξέταση ζήτημα, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου, την έννομη σχέση μεταξύ της αντιπροσωπείας αυτοκινήτων και της τράπεζας υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης και να διαπιστώσει εάν από τη σχέση αυτή μπορεί να συναχθεί ότι η πρώτη ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό της δεύτερης.

111. Μολονότι πρόκειται για ζήτημα εθνικού δικαίου, η οδηγία 2011/83 παρέχει ορισμένες κατευθύνσεις ως προς τον τρόπο προσέγγισής του. Συναφώς, μολονότι το άρθρο 2, σημείο 8, στοιχείο α′, της οδηγίας 2011/83 κάνει λόγο για σύμβαση η οποία «συνάπτεται», φρονώ ότι, για να θεωρηθεί ο χώρος του ενδιάμεσου «εμπορικό κατάστημα» του εμπόρου, δεν είναι απαραίτητο ο ενδιάμεσος να λαμβάνει ειδικώς οδηγίες για τη σύναψη της σύμβασης με τον καταναλωτή.

112. Ως εκ τούτου, η συμμετοχή του ενδιάμεσου κατά το στάδιο της διαπραγμάτευσης της σύμβασης αρκεί ώστε ο χώρος του να θεωρείται το εμπορικό κατάστημα του εμπόρου, υπό τον όρο ότι η συμμετοχή του αυτή είναι επαρκώς ουσιαστική και περιλαμβάνει την υποχρέωση του ενδιάμεσου να παρέχει στον καταναλωτή τις πληροφορίες που μνημονεύονται στο άρθρο 5 της οδηγίας 2011/83.

113. Τέλος, φαίνεται ότι ο σκοπός των διατάξεων που διέπουν τις «συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος» ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 21 της οδηγίας 2011/83, κατά την οποία ο καταναλωτής, σε περίπτωση που βρίσκεται εκτός του εμπορικού καταστήματος του εμπόρου, ενδέχεται να τελεί υπό ψυχολογική πίεση ή να βρίσκεται αντιμέτωπος με το στοιχείο του αιφνιδιασμού, ανεξάρτητα από το εάν έχει ζητήσει την επίσκεψη του εμπόρου ή όχι[36]. Είναι σαφές ότι οι διατάξεις αυτές δεν αποσκοπούν στην προστασία των καταναλωτών οι οποίοι μεταβαίνουν αυθόρμητα σε εμπορικό κατάστημα όπου μπορούν να αναμένουν ότι ο έμπορος ενδέχεται να απευθυνθεί σε αυτούς με σκοπό τη σύναψη σχετικών συμβάσεων. Επομένως, δεν έχω πεισθεί ότι καταναλωτής που επιθυμεί να αγοράσει όχημα θα αιφνιδιαστεί όταν, μεταβαίνοντας σε εμπορικό κατάστημα αντιπροσωπείας αυτοκινήτων που συνδέεται με τράπεζα η οποία προσφέρει συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, λαμβάνει προσφορές για τη σύναψη τέτοιου είδους σύμβασης.

114. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο έκτο προδικαστικό ερώτημα της υπόθεσης C-38/21 ότι το άρθρο 2, σημείο 9, της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι το εμπορικό κατάστημα προσώπου που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας αυτής πρέπει να θεωρείται «εμπορικό κατάστημα» του εμπόρου. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει εάν, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί και σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ο ενδιάμεσος ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου με σκοπό τη διαπραγμάτευση ή τη σύναψη της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

[36] Απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Verbraucherzentrale Berlin (C-485/17, EU:C:2018:642, σκέψεις 33 και 34).

3. Επί του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21

115. Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί εάν η εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης του άρθρου 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2011/83 ισχύει για σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

116. Τα άρθρα 9 έως 15 της οδηγίας 2011/83 παρέχουν στον καταναλωτή δικαίωμα υπαναχώρησης κατόπιν της σύναψης σύμβασης εξ αποστάσεως ή σύμβασης εκτός εμπορικού καταστήματος κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημεία 7 και 8, αντίστοιχα, και ορίζουν τις προϋποθέσεις και τον τρόπο άσκησης του εν λόγω δικαιώματος. Το άρθρο 16 της οδηγίας 2011/83 περιέχει εξαιρέσεις από το δικαίωμα υπαναχώρησης, ιδίως από συμβάσεις υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων οι οποίες προβλέπουν συγκεκριμένη ημερομηνία ή προθεσμία εκτέλεσης. Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά, δεδομένου ότι παρεκκλίνει από τους κανόνες της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών [37].

117. Όσον αφορά, πρώτον, το ερώτημα εάν οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο αποτελούν συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων, κατά τη νομολογία, η έννοια των «υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων» αφορά τη «θέση στη διάθεση του καταναλωτή ενός μέσου μεταφοράς» [38]. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι μια σύμβαση ενοικίασης αυτοκινήτου αποσκοπεί στην πραγματοποίηση της μεταφοράς επιβατών [39]. Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω στοιχείων, μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαίνεται ότι μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, σκοπός της οποίας είναι η διάθεση της χρήσης ενός αυτοκινήτου σε καταναλωτή, εμπίπτει στην έννοια της «παροχής υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων».

118. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 49 της οδηγίας 2011/83, σκοπός του άρθρου 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας αυτής είναι η προστασία των εμπόρων έναντι του κινδύνου που συνδέεται με την κράτηση ορισμένης χωρητικότητας την οποία, εάν ασκούνταν δικαίωμα υπαναχώρησης, ο έμπορος θα δυσκολευόταν ενδεχομένως να καλύψει [40]. Ομοίως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι σκοπός του άρθρου 16, στοιχείο ιβ', είναι, ειδικότερα, η προστασία ορισμένων παρόχων υπηρεσιών από τα δυσανάλογα μειονεκτήματα που θα συνεπαγόταν η ανέξοδη και άνευ λόγου διευκόλυνση της ακύρωσης λίγο πριν από την προβλεπόμενη ημερομηνία παροχής της υπηρεσίας [41]. Αντιθέτως προς την Επιτροπή, δεν έχω πεισθεί για την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου ή δυσανάλογων μειονεκτημάτων στο πλαίσιο μιας σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτου. Ο εκμισθωτής, ο οποίος παραμένει ο κύριος του οχήματος, έχει τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσει για άλλους σκοπούς, όπως η ενοικίαση ή μεταπώληση, σε περίπτωση που ασκηθεί το δικαίωμα υπαναχώρησης. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης του άρθρου 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2011/83 δεν τυγχάνει εφαρμογής σε περίπτωση όπως αυτή της οποίας έχει επιληφθεί το αιτούν δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρώ επίσης ότι η εξαίρεση τυγχάνει εφαρμογής όταν η σύμβαση προβλέπει «συγκεκριμένη ημερομηνία ή προθεσμία εκπλήρωσης», στοιχείο το οποίο δηλώνει ότι βούληση του νομοθέτη ήταν να συμπεριλάβει μόνον τη βραχυπρόθεσμη ενοικίαση αυτοκινήτων.

[37] Απόφαση της 14ης Μαΐου 2020, NK (Σχεδιασμός μονοκατοικίας) (C-208/19, EU:C:2020:382, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[38] Πρβλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 2005, easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, σκέψεις 23, 26 και 27), και της 12ης Μαρτίου 2020, Verbraucherzentrale Berlin (C-583/18, EU:C:2020:199, σκέψη 30).

[39] Απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, Verbraucherzentrale Berlin (C-583/18, EU:C:2020:199, σκέψη 34).

[40] Απόφαση της 31ης Μαρτίου 2022, CTS Eventim (C-96/21, EU:C:2022:238, σκέψη 44).

[41] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 10ης Μαρτίου 2005, easyCar (C-336/03, EU:C:2005:150, σκέψη 28).

119. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο έβδομο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-38/21 ότι το άρθρο 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη σε αυτό εξαίρεση δεν εφαρμόζεται σε συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

4. Επί του ογδόου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-38/21

120. Με το συγκεκριμένο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διαπιστωθεί αν σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, όπως η επίμαχη, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση εξ αποστάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2002/65 και του άρθρου 2, σημείο 7 της οδηγίας 2011/83 οσάκις ο καταναλωτής έχει προσωπική επαφή μόνο με ενδιάμεσο ο οποίος προπαρασκευάζει μεν τη σύμβαση και μπορεί να τον ενημερώσει για την προσφερόμενη υπηρεσία, πλην όμως δεν είναι ο ίδιος εξουσιοδοτημένος να εκπροσωπήσει τον έμπορο και να συνάψει τη σχετική σύμβαση.

121. Κατά το άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83 ως «εξ αποστάσεως σύμβαση» νοείται κάθε σύμβαση η οποία συνάπτεται μεταξύ του εμπόρου και του καταναλωτή στο πλαίσιο ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεων εξ αποστάσεως ή παροχής υπηρεσιών χωρίς την ταυτόχρονη φυσική παρουσία του εμπόρου και του καταναλωτή, με αποκλειστική χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης. Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2002/65 παρέχει έναν πολύ παρόμοιο ορισμό [42].

122. Κατά τη γνώμη μου, μια σύμβαση δεν συνάπτεται με την «αποκλειστική» χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως «μέχρι και τη στιγμή» σύναψής της, όταν ενδιάμεσος συμμετέχει, εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου, στη διαπραγμάτευση της εν λόγω σύμβασης παρέχοντας στον καταναλωτή, παρουσία του τελευταίου, λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το περιεχόμενο της σύμβασης και απαντώντας στις ερωτήσεις του.

123. Το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2011/83 ορίζει ως έμπορο κάθε πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματός του ή για λογαριασμό του. Φρονώ ότι δεν είναι καθοριστικής σημασίας το γεγονός ότι το πρόσωπο αυτό δεν είναι εξουσιοδοτημένο να ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου με σκοπό τη σύναψη της σύμβασης, καθόσον αρκεί η συμμετοχή του υπό την ιδιότητα αυτή στο στάδιο της διαπραγμάτευσης. Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας 2011/83 προκύπτει ότι, μολονότι ο ορισμός της εξ αποστάσεως σύμβασης καταλαμβάνει επίσης περιπτώσεις στις οποίες ένας καταναλωτής μεταβαίνει σε εμπορικό κατάστημα με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με αγαθά ή υπηρεσίες και στη συνέχεια διαπραγματεύεται και συνάπτει τη σύμβαση εξ αποστάσεως, μια σύμβαση για την οποία έχουν πραγματοποιηθεί διαπραγματεύσεις στο εμπορικό κατάστημα του εμπόρου και συνάπτεται με μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως δεν θεωρείται σύμβαση εξ αποστάσεως.

124. Εν προκειμένω, από τα πραγματικά περιστατικά που εξέθεσε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η αντιπροσωπεία αυτοκινήτων, παρουσία του VK, υπολόγισε τα διάφορα στοιχεία της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο (διάρκεια μίσθωσης, προκαταβολή και ποσό των μηνιαίων δόσεων), τα συζήτησε με τον VK και ήταν εξουσιοδοτημένη και σε θέση να απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις του VK. Υπό τις συνθήκες αυτές, μπορεί να θεωρηθεί ότι ο VK δεν συγκέντρωνε απλώς πληροφορίες σχετικά με μια σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, αλλά ότι συνέπραξε «με φυσική

[42] Περιορίζω την ανάλυσή μου στο άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83, δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, η οδηγία 2002/65 δεν έχει εφαρμογή στην επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

παρουσία» με την αντιπροσωπεία αυτοκινήτων στη διαπραγμάτευση της εν λόγω σύμβασης η οποία, ως εκ τούτου, δεν πρέπει να θεωρηθεί σύμβαση εξ αποστάσεως. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει, υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου και των ειδικών περιστάσεων της υπόθεσης, αν η αντιπροσωπεία ήταν εξουσιοδοτημένη να ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό της τράπεζας, τουλάχιστον για τους σκοπούς της διαπραγμάτευσης της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο, και αν ο βαθμός συμμετοχής της αντιπροσωπείας μπορεί να εξομοιωθεί με διαπραγμάτευση.

125. Χάριν πληρότητας, επισημαίνω ότι το αιτούν δικαστήριο δεν αναφέρει εάν η σύμβαση συνήφθη στο πλαίσιο «ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεων εξ αποστάσεως ή παροχής υπηρεσιών» [43]. Εναπόκειται και πάλι στο ανωτέρω δικαστήριο να εξακριβώσει την ύπαρξη αυτού του στοιχείου.

126. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο όγδοο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-38/21 ότι το άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι μια σύμβαση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύμβαση εξ αποστάσεως σε περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο, που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου, συμμετέχει στη διαπραγμάτευση της εν λόγω σύμβασης με φυσική παρουσία του καταναλωτή. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης και σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ο ενδιάμεσος ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου για τις ανάγκες της διαπραγμάτευσης της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

5. Προκαταρκτικό συμπέρασμα

127. Αν, υπό το πρίσμα των απαντήσεων που θα δώσει το Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο συνιστά σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος ή σύμβαση εξ αποστάσεως και ότι η εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στο άρθρο 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2011/83 δεν έχει εφαρμογή στην εν λόγω σύμβαση, θα πρέπει, καταρχήν, να αποφανθεί ότι ο VK είχε τέτοιο δικαίωμα βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής [44].

128. Ακόμη και υπό τις περιστάσεις αυτές, είναι απαραίτητο το αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν ο VK άσκησε το δικαίωμα αυτό εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/83, ενδεχομένως σε συνδυασμό με το άρθρο 10 της οδηγίας. Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί ότι ο VK είχε αυτό το δικαίωμα υπαναχώρησης, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-38/21 έχουν σημασία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης [45]. Όσον αφορά την απάντηση στο τέταρτο ερώτημα στην υπόθεση C-38/21, του οποίου η εξέταση μου ζητήθηκε από το Δικαστήριο, παραπέμπω στην εκτίμησή μου για το αντίστοιχο ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21, στα σημεία 149 έως 158 των παρουσών προτάσεων.

[43] Βλ. άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83.

[44] Αντιθέτως, εάν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η επίμαχη σύμβαση μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν συνιστά σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος ή σύμβαση εξ αποστάσεως ή ότι συνιστά τέτοιου είδους σύμβαση αλλά ότι η εξαίρεση από το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στο άρθρο 16, στοιχείο ιβ', της οδηγίας 2011/83 έχει εφαρμογή στη σύμβαση αυτή, πρέπει, καταρχήν, να αποφανθεί ότι ο VK δεν είχε τέτοιο δικαίωμα.

[45] Στην προσθήκη στην αρχική του αίτηση, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, εάν το Δικαστήριο αποφανθεί ότι η επίμαχη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48, τότε το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα που υποβλήθηκαν στην υπόθεση C-38/21 καθίσταται πλέον άνευ αντικειμένου.

Β. Οι υποθέσεις C-47/21 και C-232/21

1. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21

129. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν η οδηγία 2008/48 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που εισάγει νόμιμο τεκμήριο κατά το οποίο ο έμπορος εκπληρώνει την υποχρέωσή του να ενημερώσει τον καταναλωτή ως προς το δικαίωμα υπαναχώρησης με την προσθήκη στη σύμβαση ρήτρας που αντιστοιχεί σε υπόδειγμα το οποίο προβλέπει ο νόμος, πλην όμως δεν συνάδει με τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει το αιτούν δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστη την εν λόγω εθνική ρύθμιση;

130. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του ερωτήματος, οι επίμαχες συμβάσεις δανείου στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 περιέχουν ρήτρα σύμφωνα με την οποία η προθεσμία υπαναχώρησης αρχίζει μετά τη σύναψη της σύμβασης αλλά όχι πριν ο δανειολήπτης λάβει όλες τις υποχρεωτικώς παρεχόμενες πληροφορίες που μνημονεύονται στο άρθρο 492, παράγραφος 2, του BGB. Η εν λόγω διάταξη παραπέμπει περαιτέρω στο άρθρο 247, παράγραφοι 6 έως 13, του EGBGB και αυτό σε άλλες διατάξεις του BGB. Μια ρήτρα αυτού του τύπου είναι, για πρακτικούς σκοπούς, πανομοιότυπη με εκείνη ως προς την οποία το Δικαστήριο έκρινε στην απόφαση Kreissparkasse Saarlouis ότι αντίκειται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ', της οδηγίας 2008/48 [46].

131. Η ρήτρα στις προαναφερθείσες συμβάσεις δανείου αντιστοιχεί επίσης στο υπόδειγμα του τότε ισχύοντος κειμένου του παραρτήματος 7 του EGBGB [47]. Το άρθρο 247, παράγραφος 6, τρίτη περίοδος, και το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB καθιερώνουν τεκμήριο νομιμότητας κατά το οποίο, όταν η σύμβαση περιέχει ρήτρα αντίστοιχη με το υπόδειγμα αυτό, πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπει ο νόμος για την παροχή πληροφοριών σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης.

132. Όσον αφορά τις πληροφορίες που προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας 2008/48, το Δικαστήριο έκρινε ότι αντιβαίνει προς το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ', της οδηγίας σύμβαση πίστωσης που παραπέμπει σε διάταξη της εθνικής νομοθεσίας η οποία παραπέμπει με τη σειρά της σε άλλες διατάξεις του εθνικού δικαίου. Επομένως, η εθνική ρύθμιση που καθιερώνει τεκμήριο νομιμότητας, όπως περιγράφεται στο σημείο 131 των παρουσών προτάσεων, αντιβαίνει και στην εν λόγω οδηγία. Οι περισσότεροι από τους μετέχοντες στην ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία φαίνεται να συμμερίζονται την άποψη αυτή. Η Γερμανική Κυβέρνηση επισήμανε μάλιστα, τόσο στις γραπτές της παρατηρήσεις όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το υπόδειγμα το οποίο προβλέπει ο νόμος και το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα 7 του EGBGB τροποποιήθηκε με ισχύ από τις 15 Ιουνίου 2021 προκειμένου να είναι σύμφωνο με την ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση Kreissparkasse Saarlouis [48].

[46] Βλ. υποσημείωση 16 των παρουσών προτάσεων.

[47] Κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, το υπόδειγμα του παραρτήματος 7 του EGBGB δεν προσδιόριζε όλες τις πληροφορίες που έπρεπε να παρασχεθούν στον δανειολήπτη. Περιοριζόταν σε απλή μνεία του άρθρου 492, παράγραφος 2, του BGB.

[48] Βλ. υποσημείωση 46 των παρουσών προτάσεων.

133. Το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος αυτού αφορά τις έννομες συνέπειες της διαπίστωσης ότι το τεκμήριο νομιμότητας που θεσπίζεται με το άρθρο 247, παράγραφος 6, τρίτη περίοδος, και το άρθρο 247, παράγραφος 12, πρώτο εδάφιο, τρίτη περίοδος, του EGBGB αντιβαίνει προς την οδηγία 2008/48.

134. Κατά πάγια νομολογία, η ερμηνεία ενός κανόνα του δικαίου της Ένωσης στην οποία προβαίνει το Δικαστήριο διαφωτίζει και αποσαφηνίζει, όταν υφίσταται σχετική ανάγκη, την έννοια και το περιεχόμενο του σχετικού κανόνα, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να εννοηθεί και εφαρμοστεί κατά τη χρονική στιγμή της θέσης του σε ισχύ. Τα δικαστήρια πρέπει να εφαρμόζουν τον κανόνα κατά τον τρόπο που αυτός ερμηνεύθηκε, ακόμη και σε έννομες σχέσεις που συστάθηκαν πριν από την απόφαση επί της αίτησης ερμηνείας, υπό τον όρο ότι πληρούνται κατά τα λοιπά οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων διαφοράς σχετικά με την εφαρμογή του κανόνα αυτού[49]. Κατά πάγια επίσης νομολογία, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν, κατά το μέτρο του δυνατού, το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης και να παρέχουν στους ιδιώτες τη δυνατότητα να λαμβάνουν αποζημίωση, όταν τα δικαιώματά τους βλάπτονται από παράβαση του δικαίου της Ένωσης καταλογιζόμενη σε κράτος μέλος[50]. Συναφώς, δεν θα ήταν ορθό να κρίνει ένα εθνικό δικαστήριο ότι αδυνατεί να ερμηνεύσει διάταξη του εθνικού δικαίου κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης απλώς και μόνον επειδή το ίδιο την ερμηνεύει παγίως κατά τρόπο μη σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης[51].

135. Ωστόσο, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο μιας οδηγίας όταν ερμηνεύει και εφαρμόζει τους σχετικούς κανόνες του εσωτερικού δικαίου οριοθετείται από τις γενικές αρχές του δικαίου. Επιπλέον, δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου[52]. Στις υπό κρίση υποθέσεις, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) έχει κρίνει ότι δεν είναι δυνατή η ερμηνεία των επίμαχων εθνικών διατάξεων κατά τρόπο σύμφωνο με την οδηγία 2008/48 και ότι, επομένως, θα συνιστούσε contra legem ερμηνεία. Η C. Bank, η Volkswagen Bank, η Audi Bank και η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν αυτή τη θέση.

136. Οσάκις εθνικό δικαστήριο το οποίο είναι επιφορτισμένο, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, να εφαρμόσει διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο σύμφωνα με τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης, οφείλει, υπό το πρίσμα της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των σχετικών κανόνων, εν ανάγκη αποφασίζοντας και αυτεπαγγέλτως να αφήσει ανεφάρμοστη οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, έστω και μεταγενέστερη. Το εθνικό δικαστήριο δεν χρειάζεται, συναφώς, να ζητήσει ή να αναμείνει την εξαφάνιση της εθνικής διάταξης είτε διά της νομοθετικής οδού είτε με οποιαδήποτε άλλη συνταγματική διαδικασία[53]. Ωστόσο, δεν είναι δυνατή η επίκληση διάταξης του δικαίου της Ένωσης χωρίς άμεσο αποτέλεσμα, στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με το δίκαιο της Ένωσης, για να αποκλειστεί η εφαρμογή ρύθμισης του εθνικού δικαίου που αντιβαίνει στη διάταξη αυτή[54].

[49] Απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[50] Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[51] Απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψη 55).

[52] Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[53] Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[54] Όπ.π. (σκέψη 62).

137. Στις υπό κρίση υποθέσεις δεν χρειάζεται να εξεταστεί αν οι επίμαχες διατάξεις της οδηγίας 2008/48 έχουν άμεσο αποτέλεσμα. Όπως επανέλαβε προσφάτως το Δικαστήριο στην απόφαση Thelen Technopark Berlin [55] και όπως επισημαίνουν η C. Bank, η Volkswagen Bank, η Audi Bank, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή στις αντίστοιχες γραπτές παρατηρήσεις τους, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια οδηγία δεν μπορεί αφ' εαυτής να γεννά υποχρεώσεις εις βάρος ιδιώτη και επομένως δεν χωρεί επίκλησή της έναντι αυτού ενώπιον εθνικών δικαστηρίων. Δεδομένου ότι οι διαφορές στην κύρια δίκη αποτελούν διαφορές μεταξύ καταναλωτών και ιδιωτικών τραπεζών, δεν μπορεί να ζητηθεί από το αιτούν δικαστήριο να μην εφαρμόσει τις επίμαχες διατάξεις εθνικού δικαίου παραπέμποντας μόνο στην οδηγία 2008/48.

138. Όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με τις γραπτές της παρατηρήσεις, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ενδέχεται ωστόσο να φέρει εξωσυμβατική ευθύνη για τον λόγο ότι η εθνική ρύθμιση αντέβαινε στην οδηγία 2008/48. Όπως επίσης υπενθύμισε το Δικαστήριο στην απόφαση Thelen Technopark Berlin [56], μέρος που έχει θιγεί από τον μη σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα του εθνικού δικαίου θα μπορούσε να επικαλεστεί τη νομολογία που διατυπώθηκε με την απόφαση Francovich κ.λπ. [57] προκειμένου να λάβει προσήκουσα αποζημίωση για οποιαδήποτε απώλεια ή ζημία προκληθεί ως συνέπεια αυτής.

139. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ', της οδηγίας 2008/48, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνικούς κανόνες, όπως οι επίμαχοι στην κύρια δίκη, οι οποίοι καθιερώνουν τεκμήριο νομιμότητας βάσει του οποίου, οσάκις μια σύμβαση πίστωσης περιέχει ρήτρα αντίστοιχη με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος, η εν λόγω ρήτρα είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου όσον αφορά τις πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης, μολονότι δεν συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ', της εν λόγω οδηγίας. Εθνικό δικαστήριο που εκδικάζει διαφορά μεταξύ ιδιωτών δεν υποχρεούται, βάσει του δικαίου της Ένωσης και μόνον, να αφήσει ανεφάρμοστους τους εν λόγω κανόνες εθνικού δικαίου ακόμη και αν αυτοί αντιβαίνουν στο άρθρο 10, παράγραφος 2 στοιχείο ιστ', της οδηγίας 2008/48, με την επιφύλαξη του δικαιώματος ζημιωθέντος λόγω του μη σύμφωνου με το δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα του εθνικού δικαίου να αξιώσει αποκατάσταση της συνακόλουθης ζημίας.

140. Λαμβανομένης υπόψη της προτεινόμενης απάντησης στο προπαρατεθέν, δεν συντρέχει λόγος, κατά τη γνώμη μου, να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του αιτήματος της Γερμανικής Κυβέρνησης περί περιορισμού των αποτελεσμάτων της απόφασης έως την ημερομηνία έκδοσής της. Επισημαίνεται ότι το αίτημα αυτό υποβάλλεται στην περίπτωση που το Δικαστήριο εκτιμά είτε ότι «η έννοια του τεκμηρίου νομιμότητας καθεαυτή, δηλαδή, ανεξάρτητα από το αν το τεκμήριο εφαρμόζεται υπό συνθήκες σύμφωνες με τα άρθρα 10 και 14 της οδηγίας [2008/48], αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης» είτε ότι το τεκμήριο δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται διότι αντίκειται στο άρθρο 10, παράγραφος 2 στοιχείο ιστ', της οδηγίας 2008/48 και ότι η τελευταία αυτή διάταξη έχει άμεση εφαρμογή. Εν προκειμένω, δεν προκύπτει ότι συντρέχει κάποια από αυτές τις δύο περιπτώσεις.

[55] Απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2022, Thelen Technopark Berlin (C-261/20, EU:C:2022:33, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[56] Όπ.π. (σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[57] Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich κ.λπ. (C-6/90 και C-9/90, EU:C:1991:428).

2. Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21

141. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο διαιρείται σε πλείονα επιμέρους υποερωτήματα, αφορά τις πληροφορίες τις οποίες το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 απαιτεί να περιλαμβάνονται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστης. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, μεταξύ άλλων, αν η προθεσμία υπαναχώρησης αρχίζει να τρέχει, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, μόνον εφόσον οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι πλήρεις και ακριβείς. Σε αντίθετη περίπτωση, διερευνά τα κριτήρια που καθορίζουν το χρονικό σημείο κατά το οποίο εκτιμάται ότι αρχίζει η προθεσμία υπαναχώρησης.

142. Στόχος της απαίτησης συμπερίληψης των πληροφοριών που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 στη σύμβαση πίστωσης με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο είναι να δοθεί στους καταναλωτές η δυνατότητα να λάβουν γνώση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τη σύμβαση αυτή[58]. Η γνώση και η καλή κατανόηση αυτών των πληροφοριών από τους καταναλωτές είναι απαραίτητες για την προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης και, ειδικότερα, για την άσκηση των δικαιωμάτων του καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος υπαναχώρησης από αυτήν[59]. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην απόφαση Kreissparkasse Saarlouis, η απαίτηση αυτή συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού ο οποίος επιδιώκεται με την οδηγία 2008/48 και ο οποίος συνίσταται, όσον αφορά την καταναλωτική πίστη, στην πλήρη και υποχρεωτική εναρμόνιση σε ορισμένους βασικούς τομείς, η οποία κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών εντός της Ένωσης και προκειμένου να καταστεί ευχερέστερη η ανάπτυξη εύρυθμης εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης[60].

143. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή στις γραπτές παρατηρήσεις της, το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 αποτελεί έκφραση του συστήματος προστασίας το οποίο καθιερώνει η εν λόγω οδηγία και το οποίο στηρίζεται στην αντίληψη ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του πιστωτικού φορέα όσον αφορά τόσο την εξουσία διαπραγμάτευσης όσο και το επίπεδο πληροφόρησης, κατάσταση η οποία τον υποχρεώνει να προσχωρήσει στους όρους που έχει διατυπώσει εκ των προτέρων ο πιστωτικός φορέας χωρίς να έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει το περιεχόμενό τους[61].

144. Όπως προκύπτει από τη συνδυασμένη ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, και του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/48, η προθεσμία υπαναχώρησης των δεκατεσσάρων ημερών αρχίζει από την ημέρα σύναψης της σύμβασης πίστωσης, εφόσον η σύμβαση περιλαμβάνει όλες τις υποχρεωτικώς παρεχόμενες πληροφορίες. Αν κάποια από τις υποχρεωτικές πληροφορίες δεν παρασχεθεί στον καταναλωτή εκείνη την ημέρα, η ανωτέρω προθεσμία υπαναχώρησης των δεκατεσσάρων ημερών αρχίζει να τρέχει από την ημέρα που αυτός λαμβάνει τις ελλείπουσες πληροφορίες.

145. Υπό το πρίσμα του σκοπού του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, όπως εκτίθεται στο σημείο 142 των παρουσών προτάσεων, και του γεγονότος ότι οι μνημονευόμενες στη διάταξη αυτή πληροφορίες πρέπει να προσδιορίζονται «με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο»,

58 Βλ. αιτιολογική σκέψη 31 της οδηγίας 2008/48 και απόφαση Kreissparkasse Saarlouis (σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:629, σημείο 46).

59 Απόφαση Kreissparkasse Saarlouis (σκέψη 45).

60 Όπ.π. (σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2008/48.

61 Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

φρονώ, όπως και η Επιτροπή, ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι υποχρεωτικές πληροφορίες δεν έχουν παρασχεθεί κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας εφόσον είναι ελλιπείς ή επί της ουσίας ανακριβείς με αποτέλεσμα το περιεχόμενό τους να παραπλανά τον καταναλωτή ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του[62]. Εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει αν τούτο συμβαίνει εν προκειμένω.

146. Δεν με πείθει το επιχείρημα ότι η C. Bank, η Volkswagen Bank, η Audi Bank και η Γερμανική Κυβέρνηση επιδιώκουν να αντλήσουν έρεισμα από το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο προβλέπει ήδη κυρώσεις σε περίπτωση μνείας εσφαλμένων υποχρεωτικώς παρεχόμενων πληροφοριών με σύμβαση πίστωσης και ότι, κατά συνέπεια, θα ήταν δυσανάλογη η απαίτηση να μην αρχίσει να τρέχει η προθεσμία υπαναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/48. Η μη έναρξη της προθεσμίας υπαναχώρησης αποτελεί άμεση συνέπεια του γεγονότος ότι ο πιστωτικός φορέας δεν γνωστοποίησε στον καταναλωτή τις υποχρεωτικές πληροφορίες που διαλαμβάνονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας. Δεδομένου ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 προβλέπει πλήρη εναρμόνιση, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να το αγνοήσουν ή να μην το εφαρμόσουν. Ως εκ τούτου, υπό την επιφύλαξη που διατυπώνεται στο σημείο 145 των παρουσών προτάσεων, η απαίτηση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογη.

147. Επίσης, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίζουν οι εναγόμενες τράπεζες, ουδόλως τίθεται θέμα ύπαρξης «επ' αόριστον προθεσμίας υπαναχωρήσεως». Όπως θα εξηγήσω στο σημείο 150 των παρουσών προτάσεων, εφόσον τα μέρη εκτέλεσαν πλήρως τη σύμβαση, το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στο άρθρο 14 της οδηγίας 2008/48 δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί.

148. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχώρησης δεν αρχίζει να τρέχει έως ότου οι υποχρεωτικές πληροφορίες που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας παρασχεθούν στον καταναλωτή με πλήρη και ουσιαστικά ορθό τρόπο, εκτός εάν ο ατελής ή ανακριβής χαρακτήρας των παρεχόμενων πληροφοριών δεν επηρεάζει την ικανότητα του καταναλωτή να εκτιμήσει την έκταση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση απόκειται στο εθνικό δικαστήριο.

3. Επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21

149. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21[63], το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν και υπό ποιες προϋποθέσεις η εκ μέρους του καταναλωτή άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης σε περίπτωση σύμβασης καταναλωτικής πίστης μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική. Το Δικαστήριο μου ζητεί να εστιάσω την ανάλυσή μου σε δύο πτυχές: πρώτον, τη δυνατότητα αιτιολόγησης περιορισμού της άσκησης του δικαιώματος

[62] Ως προς αυτό το τελευταίο σημείο, επισημαίνεται ότι στην απόφαση Home Credit Slovakia το Δικαστήριο έκρινε ότι ορισμένα στοιχεία των πληροφοριών, μεταξύ αυτών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, ως εκ της φύσεώς τους, δεν δύνανται να επηρεάσουν την ικανότητα του καταναλωτή να εκτιμήσει το περιεχόμενο της δεσμεύσεώς του. Τούτο ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση της ονομασίας και της διεύθυνσης της αρμόδιας εποπτικής αρχής, η οποία διαλαμβάνεται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο κβ′, της οδηγίας αυτής (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2016, C-42/15, EU:C:2016:842, σκέψη 72).

[63] Όπως επισημαίνεται στο σημείο 128 των παρουσών προτάσεων, όσα εκτίθενται κατωτέρω ισχύουν και για το τέταρτο ερώτημα στην υπόθεση C-38/21.

υπαναχώρησης σε σχέση με τη συμπεριφορά του καταναλωτή μετά την υπαναχώρηση και, δεύτερον, το κατά πόσον ο καταναλωτής μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του για υπαναχώρηση όταν τα μέρη έχουν εκτελέσει πλήρως τη σύμβαση πίστωσης [64].

150. Όσον αφορά τη δεύτερη πτυχή αυτού του ερωτήματος, συμφωνώ με την προσέγγιση του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις προτάσεις του στην υπόθεση Volkswagen Bank κ.λπ. [65]. Έχοντας ήδη επισημάνει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 καθιερώνει δικαίωμα υπαναχώρησης [withdrawal] και όχι ακυρώσεως [cancellation] και ότι η εκτέλεση σύμβασης είναι ο φυσικός μηχανισμός τερματισμού των συμβατικών ενοχών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπει δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί μετά την πλήρη εκτέλεση της σύμβασης πίστωσης από αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη. Η αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας 2008/48 επιβεβαιώνει το συμπέρασμά του: Διευκρινίζει ότι η οδηγία 2008/48 καθιέρωσε δικαίωμα υπαναχώρησης υπό συνθήκες παρεμφερείς με εκείνες που προβλέπονται από την οδηγία 2002/65, της οποίας το άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, διευκρινίζει ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης που καθιερώνει δεν εφαρμόζεται στις «συμβάσεις των οποίων η εκτέλεση έχει ολοκληρωθεί πλήρως και από τα δύο μέρη με ρητή αίτηση του καταναλωτή προτού ασκήσει ο καταναλωτής το δικαίωμα υπαναχώρησης». Ο γενικός εισαγγελέας G. Hogan επισήμανε περαιτέρω ότι οι υποχρεώσεις ενημέρωσης βάσει του άρθρου 10 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως σκοπό να παρασχεθεί στον καταναλωτή η δυνατότητα να λάβει γνώση της έκτασης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του κατά την εκτέλεση της σύμβασης. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν εξυπηρετούν περαιτέρω σκοπό από τη στιγμή που η σύμβαση έχει εκτελεστεί πλήρως.

151. Όσον αφορά την πρώτη πτυχή, το Δικαστήριο, έχοντας διαπιστώσει ότι η οδηγία 2008/48 δεν περιέχει διατάξεις που διέπουν την κατάχρηση από τον καταναλωτή των δικαιωμάτων που του παρέχει η εν λόγω οδηγία, επιβεβαίωσε, στην απόφασή του επί της υποθέσεως Volkswagen Bank κ.λπ., τη γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης κατά την οποία δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί διάταξη του δικαίου της Ένωσης για περαιτέρω καταχρηστικούς ή δόλιους σκοπούς [66]. Ακολούθως, εξέτασε αν η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από τον καταναλωτή δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ήταν περιορισμένη λόγω της εφαρμογής αυτής της γενικής αρχής στο πλαίσιο της εν λόγω υπόθεσης [67].

152. Προτείνω στο Δικαστήριο να υιοθετήσει την ως άνω ανάλυση. Το άρθρο 14 της οδηγίας 2008/48 παρέχει ρητώς στον καταναλωτή το δικαίωμα υπαναχώρησης από σύμβαση πίστωσης. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού πρέπει να είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, του οποίου η γενική απαγόρευση της κατάχρησης δικαιωμάτων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος. Συμμερίζομαι και πάλι τη γνώμη που εξέφρασε ο γενικός εισαγγελέας G. Hogan στις προτάσεις του στην υπόθεση Volkswagen Bank κ.λπ. ότι, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, η δυνατότητα επίκλησης του καταχρηστικού χαρακτήρα της άσκησης δικαιώματος που παρέχεται βάσει του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εκτιμάται αποκλειστικώς υπό το πρίσμα της εν λόγω αρχής και όχι υπό το πρίσμα των απαιτήσεων του εθνικού δικαίου [68].

[64] Η δεύτερη πτυχή του ερωτήματος αφορά την υπόθεση C-232/21, όπου ο BQ εξόφλησε το σύνολο του δανείου.

[65] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:629, σημεία 106 ως 108).

[66] Η εφαρμογή της ρύθμισης της Ένωσης δεν μπορεί να εκτείνεται μέχρι τέτοιου σημείου ώστε να καταλαμβάνει πράξεις οι οποίες διενεργούνται με σκοπό τη δόλια ή καταχρηστική κτήση των πλεονεκτημάτων που προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2018, Altun κ.λπ., C-359/16, EU:C:2018:63, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[67] Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2021, Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:736, σκέψεις 120 και 121).

[68] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:629, σημείο 112).

153. Στην απόφαση Cussens κ.λπ., η οποία αφορούσε ένδικη προσβολή της απορρίψεως αιτήματος απαλλαγής πωλήσεων ακινήτων από τον φόρο προστιθέμενης αξίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαγόρευση χρήσης καταχρηστικών πρακτικών είναι δυνατή, ανεξαρτήτως εθνικού μέτρου που να τη θέτει σε ισχύ στην εσωτερική έννομη τάξη, προκειμένου να εφαρμοστεί άμεσα ως λόγος άρνησης της απαλλαγής, χωρίς να αντιτίθενται σε αυτό οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης[69]. Από τη νομολογία αυτή και από όσα μνημονεύονται στο σημείο 152 των παρουσών προτάσεων συνάγεται ότι δεν είναι απαραίτητο ο Γερμανός νομοθέτης να θεσπίσει νόμο που να εξουσιοδοτεί το εθνικό δικαστήριο να περιορίσει την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η άσκηση αυτή μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική[70].

154. Κατά πάγια νομολογία, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη καταχρηστικής πρακτικής, απαιτείται αφενός μεν η συνδρομή ενός συνόλου αντικειμενικών περιστάσεων από τις οποίες να προκύπτει ότι, παρά την τυπική τήρηση των προϋποθέσεων που προβλέπει η ισχύουσα νομοθεσία της Ένωσης, δεν επιτεύχθηκε ο επιδιωκόμενος με τη νομοθεσία αυτή σκοπός, αφετέρου δε η ύπαρξη ενός υποκειμενικού στοιχείου, το οποίο συνίσταται στη βούληση του ενδιαφερομένου να αποκομίσει όφελος από τη νομοθεσία της Ένωσης δημιουργώντας τεχνητά τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες για να αντλήσει το συγκεκριμένο όφελος[71]. Μολονότι το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί προδικαστικής παραπομπής, μπορεί, ενδεχομένως, να παράσχει διευκρινίσεις προκειμένου να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο στην εφαρμογή της ερμηνείας του αυτής, εναπόκειται πάντα στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει αν, στην περίπτωση της διαφοράς της κύριας δίκης, συντρέχουν οι περιστάσεις οι οποίες στοιχειοθετούν καταχρηστική πρακτική, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων[72].

155. Στην απόφασή του στην υπόθεση Volkswagen Bank κ.λπ., το Δικαστήριο περιόρισε την εξέτασή του στο αντικειμενικό στοιχείο, κρίνοντας ότι σε περίπτωση που ο επαγγελματίας δεν έχει παράσχει στον καταναλωτή τις πληροφορίες τις οποίες προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας 2008/48, ο δε καταναλωτής αποφασίζει να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση πίστωσης μετά την πάροδο της προθεσμίας των δεκατεσσάρων ημερών από της συνάψεώς της, ο επαγγελματίας δεν μπορεί να προσάψει στον εν λόγω καταναλωτή ότι ασκεί καταχρηστικώς το δικαίωμά του υπαναχώρησης, έστω και αν μεταξύ της σύναψης της σύμβασης και της υπαναχώρησης του καταναλωτή έχει μεσολαβήσει σημαντικό χρονικό διάστημα. Το Δικαστήριο κατέληξε σε αυτό το συμπέρασμα αφότου διαπίστωσε ότι σκοπός του άρθρου 14 της οδηγίας 2008/48 είναι να παρέχεται στον καταναλωτή η δυνατότητα να επιλέξει τη σύμβαση που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του. Ως εκ τούτου, ένας καταναλωτής δύναται να υπαναχωρήσει από σύμβαση η οποία, μετά τη σύναψή της, αποδεικνύεται, εντός της προθεσμίας περίσκεψης που παρέχεται για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, ακατάλληλη για τις ανάγκες του. Ο σκοπός του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/48 είναι, επίσης, τόσο να διασφαλιστεί ότι ο καταναλωτής λαμβάνει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για να εκτιμήσει την έκταση της συμβατικής του δέσμευσης όσο και να επιβληθεί κύρωση στον πιστωτικό φορέα που δεν του διαβιβάζει τις πληροφορίες αυτές[73].

[69] Απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2017, Cussens κ.λπ. (C-251/16, EU:C:2017:881, σκέψη 44).

[70] Πρβλ. σημείο β′ του τετάρτου ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου.

[71] Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2021, Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:736, σκέψη 122 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[72] Απόφαση της 14ης Απριλίου 2016, Cervati and Malvi (C-131/14, EU:C:2016:255, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[73] Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2021, Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:736, σκέψεις 123 έως 126).

156. Συμφωνώ με τις απόψεις που εξέφρασαν τόσο οι εναγόμενες τράπεζες στην κύρια δίκη όσο και η Γερμανική Κυβέρνηση, δηλαδή ότι, κρίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο, σε συγκεκριμένη περίπτωση που χαρακτηρίζεται από ειδικές περιστάσεις πέραν της απλής παρελεύσεως χρόνου, ότι η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από τον καταναλωτή θα μπορούσε να θεωρηθεί καταχρηστική [74]. Ειδικότερα, εκτιμώ ότι, καταρχήν, από τη συμπεριφορά του καταναλωτή μετά τη δήλωση υπαναχώρησης συνάγεται ότι άσκησε καταχρηστικώς το δικαίωμα που του παρέχει το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48. Δεδομένου ότι προκειμένου να αποδειχθεί κατάχρηση δικαιωμάτων απαιτείται τα εθνικά δικαστήρια να λαμβάνουν υπόψη όλα τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και περιστάσεις, μπορούν επίσης να λαμβάνουν υπόψη πραγματικά περιστατικά μεταγενέστερα της δήλωσης υπαναχώρησης από τη σύμβαση [75].

157. Η συμπεριφορά του καταναλωτή μετά τη δήλωση υπαναχώρησης από τη σύμβαση θα μπορούσε να υποδηλώνει ότι οι σκοποί που επιδιώκει το άρθρο 14 της οδηγίας 2008/48, όπως ορίζονται στο σημείο 155 των παρουσών προτάσεων, στην πραγματικότητα δεν έχουν επιτευχθεί ή, με άλλα λόγια, ότι το αποτέλεσμα της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης αντιβαίνει προς τους συγκεκριμένους σκοπούς. Λαμβανομένης υπόψη της ως άνω συμπεριφοράς συνάγονται συμπεράσματα ως προς την ύπαρξη του υποκειμενικού στοιχείου, ειδικότερα δε διαπιστώνεται ότι ο καταναλωτής άσκησε το δικαίωμα υπαναχώρησης με μοναδικό σκοπό την αποκόμιση, τεχνηέντως, οικονομικού πλεονεκτήματος που δεν προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης.

158. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στη διάταξη αυτή δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί μετά την πλήρη εκτέλεση της σύμβασης πίστωσης από αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει τα εθνικά δικαστήρια, σε συγκεκριμένη υπόθεση που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες περιστάσεις πέραν της απλής παρελεύσεως χρόνου, να εξετάζουν εάν η άσκηση από τον καταναλωτή του δικαιώματος υπαναχώρησης είναι καταχρηστική. Προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη της ως άνω κατάχρησης σε συγκεκριμένη υπόθεση, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και περιστάσεις, περιλαμβανομένων, κατά περίπτωση, πραγματικών περιστατικών μεταγενέστερων της δήλωσης υπαναχώρησης.

4. Επί του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21

159. Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21, το αιτούν δικαστήριο ερωτά εάν το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 αντιτίθεται σε κανόνες εθνικού δικαίου που προβλέπουν ότι, σε περίπτωση στην οποία σύμβαση πίστωσης από την οποία ο καταναλωτής έχει υπαναχωρήσει συνδέεται με σύμβαση πώλησης, ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει να του επιστραφούν οι δόσεις του δανείου μόνον αφού παραδώσει στον πιστωτικό φορέα το αντικείμενο της αγοράς ή προσκομίσει απόδειξη ότι το έχει επιστρέψει σε αυτόν. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί επίσης αμφιβολίες ως προς τον σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα των συμπερασμάτων που συνήγαγε το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) από την εν λόγω υποχρέωση προηγούμενης αποδόσεως των παροχών στο πλαίσιο της πολιτικής δικονομίας.

[74] Η Επιτροπή αναγνωρίζει επίσης ότι, στην περίπτωση κατά την οποία τόσο οι αντικειμενικές όσο και οι υποκειμενικές περιστάσεις υποδηλώνουν κατάχρηση εκ μέρους του καταναλωτή, ζήτημα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει, η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από τον εν λόγω καταναλωτή ενδέχεται, κατ' εξαίρεση, να παρεμποδιστεί.

[75] Πρβλ. απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, SICES κ.λπ. (C-155/13, EU:C:2014:145, σκέψη 34).

160. Όπως ορθώς επισημαίνει η Επιτροπή, η οδηγία 2008/48 δεν περιέχει καμία διάταξη σχετικά με τις συνέπειες της υπαναχώρησης από σύμβαση πίστωσης σε σύμβαση πώλησης που συνδέεται με την εν λόγω σύμβαση [76].

161. Συμφωνώ με την άποψη της Γερμανικής Κυβέρνησης και της Επιτροπής ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται στα κράτη μέλη να ορίσουν τις ως άνω συνέπειες στο εθνικό τους δίκαιο. Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώνεται από την αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας 2008/48, κατά την οποία, [ε]φόσον ο καταναλωτής υπαναχωρήσει από σύμβαση πίστωσης σε σχέση με την οποία έχει παραλάβει αγαθά, η παρούσα οδηγία «δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να ρυθμίζουν ζητήματα που αφορούν την επιστροφή των αγαθών ή τα συναφή ζητήματα» [77].

162. Στις υπό κρίση υποθέσεις, από τις γραπτές παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβέρνησης προκύπτει ότι οι επίμαχοι κανόνες εθνικού δικαίου βασίζονται στο άρθρο 13, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/83. Η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν είναι επικριτέα αυτή καθαυτήν, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω κανόνες δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει στους καταναλωτές η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [78].

163. Το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί από το Δικαστήριο να το συνδράμει στην έκδοση απόφασης σχετικά με τη συμμόρφωση των επίμαχων κανόνων εθνικού δικαίου προς την αρχή της ισοδυναμίας, ούτε προσκομίστηκαν στοιχεία ενώπιον του Δικαστηρίου που θα μπορούσαν να εγείρουν αμφιβολίες ως προς τη συμμόρφωση των εν λόγω κανόνων προς την αρχή αυτή.

164. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, δεν έχω πεισθεί, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, και με την επιφύλαξη ελέγχων που ενδέχεται να διενεργήσει το αιτούν δικαστήριο, ότι η απαίτηση περί προηγούμενης απόδοσης των παροχών μπορεί, εν γένει, να καταστήσει πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή για έναν καταναλωτή την άσκηση δικαιώματος υπαναχώρησης κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48. Οι ανησυχίες που εξέφρασε το αιτούν δικαστήριο στηρίζονται, κατ' ουσίαν, στην παραδοχή ότι ο πιστωτικός φορέας θα αμφισβητήσει το κύρος της υπαναχώρησης και ότι ο καταναλωτής πρέπει να επιδιώξει δικαστικώς την επιστροφή των μηνιαίων δόσεων που έχει ήδη καταβάλει. Εάν, στο πλαίσιο της σχετικής διαφοράς, προκύψει ότι η προηγούμενη επιστροφή του οχήματος ήταν αδικαιολόγητη, ο καταναλωτής θα πρέπει να επιχειρήσει την ανάκτησή του, εκτιθέμενος, ως εκ τούτου, στον κίνδυνο νέας ένδικης διαφοράς. Εάν η προηγούμενη επιστροφή ήταν δικαιολογημένη, ο καταναλωτής θα πρέπει να αξιώσει αποζημίωση χωρίς να έχει δικαίωμα διατήρησης της κατοχής του οχήματος. Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει επίσης το γεγονός ότι τα αυτοκίνητα είναι συχνά απαραίτητα για την άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων και προϋποθέτουν σημαντικό κεφάλαιο. Σε περίπτωση που ένας καταναλωτής πρέπει να επιστρέψει στον πιστωτικό φορέα αυτοκίνητο χωρίς να γνωρίζει εάν η υπαναχώρηση είναι έγκυρη και, ως εκ τούτου, χωρίς να γνωρίζει την προθεσμία εντός της οποίας θα λάβει αποζημίωση για τις δόσεις που κατέβαλε ώστε να μπορέσει να αγοράσει άλλο όχημα σε αντικατάσταση του προηγούμενου, θα αποθαρρυνθεί από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης από τη σύμβαση.

[76] Η ως άνω σύμβαση πίστωσης χαρακτηρίζεται ως «συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης» εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2008/48.

[77] Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:629, σημεία 126 έως 128).

[78] Πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 83).

165. Η ανάλυση του αιτούντος δικαστηρίου φαίνεται να στηρίζεται σε εκτιμήσεις υποθετικού χαρακτήρα. Αυτές δεν αρκούν για να αποδειχθεί ότι η απαίτηση περί προηγούμενης αποδόσεως παροχών δημιουργεί ουσιαστικό εμπόδιο που δύναται να αποθαρρύνει τους καταναλωτές από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης. Όπως εξήγησαν οι εναγόμενες τράπεζες και η Γερμανική Κυβέρνηση τόσο στις γραπτές τους παρατηρήσεις όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ελλείψει αντίκρουσης επί της ουσίας, αποτελεί αρκετά συνήθη πρακτική να μην επιστρέφει ο καταναλωτής, αφού ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, το όχημα και, αντ' αυτού, να συνεχίζει να το χρησιμοποιεί χωρίς να αποζημιώνει τον πιστωτικό φορέα για την απομείωση της αξίας του κατά το σχετικό χρονικό διάστημα της μίσθωσης.

166. Ακόμη λιγότερο έχω πεισθεί για την ύπαρξη παραβίασης της αρχής της αποτελεσματικότητας στις υπό κρίση υποθέσεις, δεδομένου ότι το άρθρο 13, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/83 ορίζει ότι, σε περίπτωση που ένας καταναλωτής υπαναχωρήσει από σύμβαση πώλησης που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, ο έμπορος μπορεί να παρακρατήσει την επιστροφή του τιμήματος μέχρι να λάβει πίσω τα αγαθά ή μέχρι ο καταναλωτής να παράσχει αποδείξεις ότι τα απέδωσε.

167. Επί του δεύτερου σκέλους του πέμπτου ερωτήματος, το Δικαστήριο πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δώσει την ίδια απάντηση με αυτήν που προτείνω επί του πρώτου σκέλους. Όπως διευκρινίζει η Γερμανική Κυβέρνηση στις γραπτές της παρατηρήσεις, η κατ' αναλογία εφαρμογή του άρθρου 322, παράγραφος 2, του BGB από το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) είναι απλώς διαδικαστική συνέπεια της απαίτησης περί προηγούμενης αποδόσεως.

168. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-47/21 και C-232/21 ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανόνες εθνικού δικαίου βάσει των οποίων, σε περίπτωση που η σύμβαση πίστωσης συνδέεται με σύμβαση πώλησης, κατόπιν άσκησης εκ μέρους του καταναλωτή του δικαιώματος για υπαναχώρηση, η αξίωση του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα για επιστροφή των καταβληθεισών δόσεων του δανείου καθίσταται απαιτητή μόνον αφού ο καταναλωτής παραδώσει στον πιστωτικό φορέα το αντικείμενο της αγοράς ή προσκομίσει αποδείξεις ότι το έχει επιστρέψει σε αυτόν. Η αγωγή του καταναλωτή για επιστροφή των δόσεων δανείου που έχει καταβάλει, μετά την παράδοση του αντικειμένου της αγοράς, πρέπει να απορρίπτεται ως αβάσιμη, αν κατά τον κρίσιμο χρόνο ο πιστωτικός φορέας δεν έχει περιέλθει σε υπερημερία δανειστή ως προς την αποδοχή του αντικειμένου της αγοράς.

VI. Πρόταση

169. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg, Γερμανία) ως εξής:

1) Οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο, διάρκειας ισχύος περί τα δύο έως τρία έτη και περιλαμβάνουσες τυποποιημένη συμβατική ρήτρα περί αποκλεισμού της άσκησης του νομίμου δικαιώματος καταγγελίας, στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση ορίζουν υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της σύμβασης, καθόσον η ύπαρξη τέτοιας υποχρέωσης τεκμαίρεται εφόσον αποφασίζεται μονομερώς από τον χρηματοδοτικό εκμισθωτή, και βάσει των οποίων ο καταναλωτής οφείλει να μεριμνήσει για την πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ιδίων ζημιών του αυτοκινήτου με μικτή ασφάλιση, ενώ επίσης ανατίθεται σε αυτόν η άσκηση των δικαιωμάτων έναντι τρίτων (ιδίως

έναντι της αντιπροσωπείας και του κατασκευαστή του αυτοκινήτου) λόγω πραγματικού ελαττώματος, επιπλέον, δε, φέρει τον κίνδυνο για τυχόν απώλεια, βλάβη και οποιαδήποτε άλλη συναφή απομείωση της αξίας του αυτοκινήτου, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Δεν πρόκειται στις περιπτώσεις αυτές για συμβάσεις πίστωσης κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ, ούτε για συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2011/83 καθώς και του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την τροποποίηση των οδηγιών 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ.

2) Το άρθρο 2, σημείο 9, της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι το εμπορικό κατάστημα προσώπου που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο της 2, σημείο 2, πρέπει να θεωρείται «εμπορικό κατάστημα» του εν λόγω εμπόρου. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει εάν, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί και σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ο ενδιάμεσος ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου με σκοπό τη διαπραγμάτευση ή τη σύναψη της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

3) Το άρθρο 16, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη σε αυτό εξαίρεση δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης αυτοκινήτων με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

4) Το άρθρο 2, σημείο 7, της οδηγίας 2011/83 έχει την έννοια ότι μια σύμβαση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σύμβαση εξ αποστάσεως σε περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου, συμμετέχει στη διαπραγμάτευση της εν λόγω σύμβασης με φυσική παρουσία του καταναλωτή. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν, υπό τις ειδικές περιστάσεις της εκκρεμούς ενώπιόν του υπόθεσης και σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ο ενδιάμεσος ενήργησε εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπόρου για τις ανάγκες της διαπραγμάτευσης της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης με χρέωση ανά χιλιόμετρο.

5) Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της οδηγίας 2008/48, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανόνες εθνικού δικαίου, όπως οι επίμαχοι στην κύρια δίκη, οι οποίοι καθιερώνουν τεκμήριο νομιμότητας βάσει του οποίου, οσάκις σύμβαση πίστωσης περιέχει ρήτρα αντίστοιχη με το υπόδειγμα που προβλέπει ο νόμος, η εν λόγω ρήτρα είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου όσον αφορά τις πληροφορίες σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης, μολονότι δεν συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιστ′, της εν λόγω οδηγίας. Εθνικό δικαστήριο που εκδικάζει διαφορά μεταξύ ιδιωτών δεν υποχρεούται, βάσει του δικαίου της Ένωσης και μόνον, να αφήσει ανεφάρμοστους τους εν λόγω κανόνες εθνικού δικαίου ακόμη και αν αυτοί αντιβαίνουν στο άρθρο 10, παράγραφος 2 στοιχείο ιστ′,

της οδηγίας 2008/48, με την επιφύλαξη του δικαιώματος ζημιωθέντος λόγω του μη σύμφωνου με το δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα του εθνικού δικαίου να αξιώσει αποκατάσταση της συνακόλουθης ζημίας.

6) Το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχώρησης δεν αρχίζει να τρέχει έως ότου οι υποχρεωτικές πληροφορίες που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2 της εν λόγω οδηγίας παρασχεθούν στον καταναλωτή με πλήρη και επί της ουσίας ακριβή τρόπο, εκτός εάν ο ατελής και ανακριβής χαρακτήρας των παρεχόμενων πληροφοριών δεν επηρεάζει την ικανότητα του καταναλωτή να εκτιμήσει την έκταση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του, στοιχείο του οποίου η διακρίβωση απόκειται στο εθνικό δικαστήριο.

7) Το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης που προβλέπεται στη διάταξη αυτή δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί μετά την πλήρη εκτέλεση της σύμβασης πίστωσης από αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει τα εθνικά δικαστήρια, σε συγκεκριμένη υπόθεση που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες περιστάσεις πέραν της απλής παρελεύσεως χρόνου, να εξετάζουν εάν η άσκηση από τον καταναλωτή του δικαιώματος υπαναχώρησης είναι καταχρηστική. Προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη της ως άνω κατάχρησης σε συγκεκριμένη υπόθεση, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και περιστάσεις, περιλαμβανομένων, κατά περίπτωση, πραγματικών περιστατικών μεταγενέστερων της δήλωσης υπαναχώρησης.

8) Το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε κανόνες εθνικού δικαίου βάσει των οποίων, σε περίπτωση που η σύμβαση πίστωσης συνδέεται με σύμβαση πώλησης, κατόπιν άσκησης εκ μέρους του καταναλωτή του δικαιώματος για υπαναχώρηση, η αξίωση του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα για επιστροφή των δόσεων δανείου που καταβλήθηκαν καθίσταται απαιτητή μόνον αφού ο καταναλωτής έχει παραδώσει στον πιστωτικό φορέα το αντικείμενο της αγοράς ή προσκομίσει απόδειξη ότι έχει αποστείλει το αντικείμενο της αγοράς στον πιστωτικό φορέα. Η δε αγωγή του καταναλωτή για επιστροφή των δόσεων δανείου που έχει καταβάλει, μετά την παράδοση του αντικειμένου της αγοράς, πρέπει να απορρίπτεται ως αβάσιμη, αν κατά τον κρίσιμο χρόνο ο πιστωτικός φορέας δεν έχει περιέλθει σε υπερημερία δανειστή ως προς την αποδοχή του αντικειμένου της αγοράς.